

GHIDUL ORAȘULUI JIMBOLIA
EDIȚIA A III-A

SORIN PAVEL

Consilier editorial: Marian Rotaru

Foto: Theophil Soltész

Coperta: Andreea Pop

Prepress: Artpress

Copyright © 2004

Primăria Jimbolia

305400 Jimbolia

Str. T. Vladimirescu nr. 81

Tel.: 0256 360 770, Fax: 0256 360 784

E-mail: secretariat@jimbolia.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PAVEL, SORIN

Ghidul orașului Jimbolia / Sorin Pavel. - Ed. a III-a,

rev. - Timișoara: Artpress, 2013

ISBN 978-973-108-031-4

913 (498 Jimbolia) (036)

GHIDUL ORAȘULUI JIMBOLIA
EDIȚIA A III-A

SORIN PAVEL

ARTPRESS
TIMIȘOARA
2013

Date despre autor:

Sorin PAVEL (n. 1971)

este licențiat în geografie al Universității de Vest din Timișoara (1997), iar din anul 2008 doctor în geografie al Universității „Al. I. Cuza” din Iași. În 1999 a ocupat funcția de profesor titular de geografie la Liceul „Mihai Eminescu” din Jimbolia, iar din anul 2003 este cadru didactic la Departamentul de Geografie al Universității de Vest din Timișoara unde funcționează în cadrul Colectivului de geografie umană și regională. Activează în cadrul unor rețele academice și de cercetare europene și a participat frecvent la diverse manifestări științifice și mobilități organizate la universitățile din Tübingen (Germania), Angers (Franța), Castelló de la Plana, Valencia (Spania), Bordeaux (Franța), Padova (Italia) etc. Autor a numeroase articole și lucrări de geografie urbană și socială publicate la edituri și în reviste de specialitate din țară și străinătate, a contribuit în perioada 1999-2003 la cunoașterea istoriei, a realităților sociale și economice ale orașului Jimbolia, prin numeroase articole publicate în săptămânalul „Noul Observator” sau în publicația locală „Jimbolianul”.

CUPRINS

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI A III-A	7
PREFAȚĂ . Jimbolia, un habitat cu vocație europeană.	9
ORAȘUL JIMBOLIA – DATE GENERALE	15
INTRODUCERE	17
1. REPERE GEOGRAFICE	21
1.1. Localizarea și poziția geografică	21
1.2. Substratul geologic	22
1.3. Relieful	22
1.4. Clima.	23
1.5. Hidrografia	25
1.6. Vegetația, fauna și solurile	26
2. PAGINI DE ISTORIE	29
3. POPULAȚIA. MORFOSTRUCTURA URBANĂ	35
3.1. Populația	35
3.2. Morfostructura urbană	40
4. ECONOMIA	43
4.1. Evoluția dezvoltării economice	43
4.2. Prezent și perspective	44
5. CULTURA. VIAȚA SOCIALĂ	47
5.1. Cultura	47
5.2. Viața socială.	50

6. TURISMUL	57
6.1. Itinerar jimbolian.	57
6.2. Alte obiective turistice.	61
6.3. Locuri de agrement.	62
6.4. Restaurante. Hoteluri	63
7. REZUMAT	65
SUMMARY	69
ZUSAMMENFASSUNG	73
8. ADRESE UTILE	77
Instituții politice, administrative, sociale	77
Instituții de cultură, artă, învățământ	78
Sport	78
Restaurante	79
Farmacii	79
Oficii poștale, telefonice, stații	79
Unități medico-sanitare	80
Unități sanitar-veterinare	80
Agenții și bănci	80
9. BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	83
10. GALERIE FOTO	85

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI A III-A

Ediția I a „Ghidului orașului Jimbolia” apărută în anul 2004, prima lucrare de acest gen dedicată orașului Jimbolia, a stat sub semnul dorinței autorului de a încerca realizarea unei sinteze a datelor esențiale despre orașul Jimbolia, în conformitate cu accepțiunile științifice moderne, sinteză care să constituie un fel de carte de vizită utilă oricărui cetățean interesat de realitatea jimboliană. După publicarea ediției a II-a în 2007, ne aflăm acum, după cinci ani, la ediția a III-a a acestui ghid, constantând că un demers de actualizare a informațiilor esențiale despre oraș a devenit absolut necesar, în contextul în care lumea în care trăim își schimbă reperele cu atâta rapiditate.

Ghidul este o invenție a lumii moderne, destinat celor aflați pentru prima dată într-un anumit spațiu. Cu alte cuvinte, el este destinat, în primul rând, nu autohtonilor ci celor străini. O astfel de opțiune, în realizarea unui ghid, își are riscurile ei. Locuitorii sau cei care cunosc foarte bine trecutul și prezentul așezării pot rămâne nemulțumiți față de relevanța informațiilor și selecția acestora operată de autor. Și e firesc să fie așa! Numai că, pentru lumea în care trăim, timpul a devenit o resursă foarte importantă, iar un ghid trebuie să-i mulțumească, în primul rând, pe cei pentru care Jimbolia nu este altceva decât un punct pe hartă, care este esențial să devină vârful unei săgeți spre care se pot îndrepta turiști (aducători de venituri), capitaluri, investiții sau locuri de muncă. Cam așa se întâmplă (din păcate!?) în „lumea globalizată” în care trăim, deși realitatea unei urbe nu subzistă doar în date statistice sau informații oficiale.

Daniel Payot compara orașul cu un text. Deși fiecare cuvânt are un sens, textul nu poate fi înțeles prin însumarea sensurilor cuvintelor

care îl alcătuiesc. Cam la fel se întâmplă și în cazul încercării de a surprinde realitatea unui oraș. Ea trebuie „citită printre rânduri”, descifrată și interpretată, iar tributul subiectivității, pe care trebuie să-l plătească autorul, devine în acest fel aproape obligatoriu. Poate că un autor care se respectă n-ar trebui să dea niciodată vreun verdict asupra unei realități (așa cum este cea a unui oraș) aflată, inevitabil, într-o continuă dinamică și evoluție. De aceea, apreciez la modul cel mai sincer toate sugestiile, comentariile și chiar criticile care au fost aduse primelor ediții. Am ținut cont de o mare parte din ele în elaborarea prezentului material. Am apreciat în mod deosebit sugestiile deosebit de pertinente și documentate ale domnului **Walter Tonța**, care mi-au revelat marea pasiune pe care domnia sa o are pentru orașul Jimbolia, dovedită, de altfel, prin bogăția informațiilor pe care le deține despre istoria și oamenii acestor locuri.

Sperăm că această nouă ediție a „Ghidului orașului Jimbolia” va însemna un nou pas spre o cunoaștere mai aprofundată a acestui oraș și va produce satisfacție tuturor celor pentru care realitatea urbei în care trăiesc nu le este indiferentă. De altfel, informațiile prezentate în precedenta ediție au fost preluate de un mare număr de website-uri referitoare la Jimbolia, fapt care dovedește că acest deziderat nu este unul hazardat. Locuitorii orașului merită din plin ca imaginea orașului lor, reflectată în acest ghid, să fie una cât mai veridică!

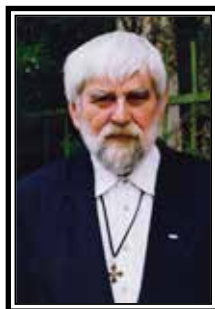
Autorul

PREFAȚĂ

Jimbolia, un habitat cu vocație europeană

Numită odinioară „Perla Banatului”, mai rar „Micul Weimar al șvabilor bănățeni”, Jimbolia are o istorie și un profil socio-economic care îi conferă statut de unicitate pe harta de Vest a României. Originea ei, depărtată în timp, o găsim consemnată toponimic Chumbul, cu adaosul anului 1333. Un nume trecut prin numeroase metamorfoze: Chombol, Csomboly, Csomboi, Zsombay, Schumbul, Sombola, Czombol, Zsombolya, Djomboy și, în sfârșit, Jimbolia. Sunt doar câteva denumiri dintr-un lung șir de altele, botezate conform unor administrații succedate periodic. Pe partitura acestor consemnări reținem și o notă toponimică de sonoritate nouă: Landestreu-Hatzfeld (1766), redus la simplul Hatzfeld (1767) mulțumită alipirii a două așezări aflate în gâlceavă de întâietate. Un ucaz emis de împărăteasa Maria Tereza va fixa definitiv a doua denumire, rămasă până azi preferată în exprimarea oficială sau neoficială a cetățenilor de etnie germană. De menționat că Hatzfeld-Landestreu constituie indicatorul pe drumul adevăratei întemeieri a Jimboliei, pe stăzile căreia circulăm astăzi. O întâietate datorată exclusiv coloniștilor germani inițiată, ca pretutindeni în Banat, de imperiul austriac în căutare de bogate resurse agro-industriale.

Găsesc superfluu să subliniez covârșitoarea însemnătate a colonizării cu oameni porniți pe un drum lung și anevoios, nu întotdeauna ajunși la ținta fixată. I-a așteptat o regiune pustiită de numeroase campanii militare osmano-austriece și un teren mlăștinos provocat de râuri de câmpie cu revărsări nedomolite. Natura ostilă, malaria atotprezentă care a cerut

primilor descălecători imense jertfe, nu au putut opri o lucrare temerară. Hărnicia, dârzenia și facilitățile organizatorilor au permis coloniștilor să transforme întinse porțiuni ale Banatului timișan (dar și al celui montan, cu specific aparte) într-o adevărată grădină. O grădină hrănită cu belșug de oseminte, sudoare și sânge. „**Dem Ersten den Tod, dem Zweiten die Not, dem Dritten das Brot**” (Primului moartea, celui de-al doilea lipsurile, celui de-al treilea pâinea) sunt deviza acestor fînțe înzestrate cu voință de fier. Roadele lor, venite după planuri serios alcătuite, le avem și azi sub priviri, diminuate așa cum sunt ca rezultat al unei guvernări de factură pustiitoare, bazată pe model sovietic. Aproape jumătate de secol purtând semnul secerei și ciocanului, a destrămat structura unei lumi în extraordinară expansiune economică.

Ghidul profesorului Sorin Pavel, solid documentat, oferă străinului date suficiente pentru orientare practică sau pur platonice. În ciuda virtuților lucrării de față, mă simt obligat să aduc întregiri menite a justifica afirmația de la deschiderea precuvântării. Agrară inițial (nimic mai firesc!), Jimbolia, mulțumită unei conjuncturi favorabile, contextul cerând amintirea numelui Csekonics József, un fel de Markgraf al localității, personalitate cu mare trecere la curtea imperială, a devenit treptat treptat așezare semi-urbană. Astfel, se pun bazele unei activități meșteșugărești organizate pe bresle constituite exemplar. Mai apoi, la jumătatea secolului XIX, răsar clădiri extinse ale industriei, fabrica de cărămizi Bohn înscriindu-se glorios pe blazonul urbei, aducându-i renume european. Catalogul întreprinderilor industriale este înșiruit în ghid, cititorul descoperindu-l ușor. Se cuvine subliniată calitatea produselor oferite atât în domeniul agricol, cât și în cel industrial și meșteșugăresc, hărnicia și priceperea truiditorilor primindu-și întotdeauna cuvenita laudă. Un rol însemnat în buna desfășurare a activității economice, sporind prosperitatea, l-a jucat construirea liniei ferate Jimbolia-Timișoara, prima de pe actualul teritoriu al României. Și această performanță îi revine atotputernicei familii nobiliare Csekonics.

Un film de epocă ar avea darul să ne înfățișeze secvențe insolite: pe fostul Bulevard Regina Maria încrucișarea trăsorii specific șvăbești cu mașina decapotabilă, a tractorului cu falnicii cai de rasă Nonius, acum amintire. Așadar un orașel original, cu frumusețile și ciudățeniile sale,

asa cum il și consemnează prințesa Martha Bibescu într-o bucată de proză intitulată „Fata din Jimbolia”. O așezare urbană restrânsă, în care fiecare pătură socială își legitima existența prin asociații corale (ca de exemplu „Landestreu”) și teatrale, orchestre, cazinouri (primul înființat în 1860!), biblioteci, cinematograf și, îndeosebi, puternice cluburi sportive. Rămân memorabile întrecerile hipice și derbiurile fotbalistice, supremația deținând-o echipa „Herta”. Din acest tablou nu lipsesc antrenamentele desfășurări atletice și evoluția echipelor de handbal masculin și feminin. Era firesc ca o lume pasionată de activități sportive să nască vedete de anvergură națională ca Thierjung Árpád sau Hans Wiesenmayer. Renumele Jimboliei, căreia ici colo i se spunea și „Micul Weimar al șvabilor jimbolieni”, pe lângă numeroasele asociații s-a bucurat de existența unei tipografii ce scotea de sub teascurile ei cărți, publicații, afișe, imprimante etc. etc. Peste zece ziare locale au contribuit la informarea populației. Dintre ele (câteva cu existență efemeră) s-a distanțat săptămânalul „Hatzfelder Zeitung”, a cărui viață se întindea pe durata deceniilor. Pomenitul hebdomadar rămâne o oglindă vie a Jimboliei, indispensabilă pentru istoricul localității noastre. Spre a demonstra efervescența vieții spirituale jimboliene este suficient să enumerăm unele nume care au darul să întregească panorama culturii germane bănățene: pictorul Stefan Jäger, poetul și gazetarul Peter Jung, prozatorul și istoricul Karl von Möller, compozitorii Emmerich Bartzler și Josef Linster, arhitectul Johann Jänner (creatorul splendidei biserici romano-catolice din cartierul Futok și al hotelului Carlton din București) și, desigur, alții deloc neînsemnați. Activitatea medicală a urbei, veche și prestigioasă, are aură mulțumită faimosului chirurg dr. Karl Diel. Ar mai fi de adăugat că pe vremea împărăției chezaro-crăiești din rândurile jimboliienilor s-au ridicat o seamă de ofițeri cu lampas. Aducând vorba despre universul didactic jimbolian, prefațatorul s-ar risipi în date statistice și omagii la adresa dascălilor de calitate. Nu poate trece însă, fără a menționa măcar în treacăt, gimnaziul confesional de fete „Jesuleum” condus de preotul și poetul Csicsáky Imre.

Noua configurație a hărții Europei, ca urmare a destrămării imperiului bicefal, i-a adus Jimboliei servituți greu suportabile. Regatul sârbo-croato-sloven în componența căruia intra acum, s-a dovedit vitreg

față de proaspeții săi supuși. Proprietatea agricolă limitată la 50 de hectare, impozitele înrobitoare, exproprierea moșiei Csekonics, sursă de venit pentru multe familii, implantarea unor oaspeți insoliți, așa-ziii „eroi macedoneni”, întrutotul străini de obiceiurile șvabului bănățean, au bulversat comunitatea. Reacția localnicilor n-a întârziat. L-au refuzat politicos drept parlamentar al sârbilor pe orgoliosul și influentul politician Nincic, preferând candidatura unuia de-al lor. Conflictul a născut ideea abandonării Jimboliei și al altor câteva localități în schimbul unor aparținătoare României. Tranzacția s-a materializat în anul 1924. În momentele retragerii de pe teritoriul deținut scurtă vreme, foștii stăpâni s-au dat la jafuri și distrugeri nemărginite. Peter Jung afirma în acele zile că Jimbolia nu își va mai reveni niciodată. Falsă profeție. Sub noua și definitivă administrație românească orașelul nostru a reinviat din propria-i cenușă, aidoma pasărei Phoenix. În ciuda crizei economice mondiale și a pierderii unor însemnate piețe de desfacere tradiționale, Jimbolia s-a reinscris pe orbita prosperității. Industria ei se afla în proces de puternică relansare grație modernizării utilajelor, dublată de o gospodărire bine chibzuită. Civilizația comunității, printr-o continuă înmulțire a instituțiilor culturale și cu performanțe sportive de invidiat, ne-a lăsat frumoase exemple de urmat. Se cere amintit în acest context că și populația românească, sporită statistic, și-a avut propriile ei forme de manifestare culturală, deloc negliabile. Liniștea și pacea, sporadic perturbate de confruntări între minoritățile forțe conservatoare și cele de orientare național-socialistă, s-au limitat la aproximativ două decenii. La sfârșitul celui de Al Doilea Război Mondial, în locul bucuriei etnicii germani s-au ales cu o situație fără ieșire, întru satisfacția Leviatanului. Spre onoarea României, populația ei de origine germană nu a fost supusă nici masacrelor și nici expulzării peste graniță, cum s-a întâmplat, la scară diferită, în celelalte țări intrate în sfera de dominație sovietică. În ciuda acestei atitudini, conaționali noștrii s-au pomenit supuși unor măsuri represive nedrepte, de-a dreptul înjositoare, îndeobște impuse de autoritatea ocupantă în cărdășie cu slugile ei autohtone. Exproprierea exhaustivă (bunurile mobile și imobile intrau automat în proprietatea sovieticilor!), arestările abuzive urmate de deportarea în imperiul bolșevic (1945), act săvârșit în ciuda protestului Curții regale române

(ea însăşi prizoniera stăpânului necruţător), precum şi strămutarea în Bărăgan (1951) de astă dată alături de români, maghiari, bulgari şi sârbi, alcătuiesc un tablou pictat cu pensula neagră a luptei de clasă.

Pe parcursul timpului situaţia cetăţenilor germani, implicit a şvabilor încă majoritari în Jimbolia, s-a ameliorat simţitor. Politica partidului comunist devenise mai pragmatică şi atentă la poleirea imaginii sale pe plan extern. Reintegraţi în viaţa socială, economică, culturală, ba şi atraşi în structura politică (din tactică evident oportunistă), populaţia germană, disciplinată cum o ştim, s-a străduit să fie la înălţimea cerinţelor impuse. Şvabii jimbolieni au contribuit din plin la realizări remarcabile în toate domeniile economiei planificate, începând cu cel industrial, agricol şi, în special, în cel meşteşugăresc-cooperatist. Totodată au desfăşurat o efervescentă activitate culturală şi sportivă, atletismul, fotbalul şi îndeosebi handbalul masculin aducându-le lauri în campionatul prim al ţării. Kirchweih-ul şi-a redobândit dreptul la desfăşurare, se extinsese învătământul cu limba de predare în germană, bineînţeles dirijat şi controlat ideologic. Deşi declaraţi cetăţeni egali în drepturi, foştii degradaţi la rang de paria ai societăţii democrat-populare, au rămas cu traume greu vindecabile. Şvabul fără ogor propriu se considera mort. Visul lor, salvarea, devenise expatrierea: destui dintre ei fie din dorinţa reîntregirii familiei destramată de război, fie de dragul unei existenţe lipsite de griji materiale. Solicitanţii paşaportului de emigrare erau supuşi şicanelor, cea mai gravă dovedindu-se desfacerea contractului de muncă. Experţii în procurarea de valută forte au pus la cale aranjamente oneroase întru înlesnirea drumului râvnit.

Libertatea dobândită în urma evenimentelor din decembrie '89 a permis germanilor părăsirea ţării fără nici o oprelişte. Exodul jimbolienilor, desfăşurat masiv în anii 1990-91, a luat o turnură dramatică. S-a produs un vacuum uman cu consecinţe economice şi culturale aparent fără ieşire, situaţiei nedorite adăugându-i-se şi falimentarea misterioasă a fabricii de ţigle "Ceramica", "Bohn"-ul de altădată. Masa şomerilor sporea zi de zi. În locul repatriaţilor au apărut cetăţeni din diferite regiuni ale ţării, spaţiul locativ devenind deseori neîndestulător. Edilii, fiecare în parte, s-au străduit să facă faţă noianelor de probleme, nicidecum uşoare, într-o oarecare măsură reuşind să atenueze starea habitatului. Au fost

atrași câțiva investitori străini, reducând cât-de-cât numărul șomerilor, iar aplicarea legii agrare a decurs în mod exemplar. Au apărut și semne de revigorare culturală, ca bunăoară construirea (cu sprijinul financiar al Landului Bavaria) Muzeului Stefan Jäger precum și inaugurarea unor manifestări artistice ample ("O, brad frumos", "Zilele Jimboliei"), actualmente tradiționale. Startul refacerii Jimboliei a început impetuos la cumpăna dintre milenii, șirul realizărilor excepționale, înfăptuite pe parcurs de patru ani, incredințându-ne că urbea renaște iarăși din propria-i cenușă. Mulțumită unei strategii inteligente și a unei ingeniozități conjugate cu eforturi încăpățănate, orașul a îmbrăcat aspecte moderne, sugerând vocație europeană. Înmulțirea investitorilor cu capital străin, întemeierea unor instituții comunitare utilizate conform standardelor occidentale, parteneriatele cu localități din țări riverane, înmulțirea muzeelor și a manifestărilor spirituale indeobște de înalt nivel intercultural, încurajările menite să înfrumusețeze clădirile, renovările edificiilor de interes patrimonial, iată un inventar al înfăptuirilor derulate într-un tempo susținut. Un inventar incomplet, gândindu-ne că am omis o serie de măsuri practice care au ușurat viața gospodăriilor: permanenta aprovizionare cu apă potabilă, extinderea rețelei de gaz, fluiditatea iluminatului public și câte încă pe deasupra. Monumentele din centrul urbei și caleidoscopicul peisaj floral întins de-a lungul arterei principale, sunt primele imagini care încântă ochiul vizitatorului străin. Presa locală, națională și deseori cea de peste hotare a consemnat cum se cuvine transformările superioare din ultima perioadă. Drumul de la vechea stare de lucruri spre o nouă, autentică civilizație urbană are acum bariera ridicată.

Petre Stoica

ORAŞUL JIMBOLIA – DATE GENERALE

Populația (2011)	10.048 locuitori
Suprafața administrativă (2011)	10.818,23 ha
Altitudinea medie	82 metri
Coordonatele geografice	45°46' latitudine N 20°38' longitudine E
Unitatea de relief	Câmpia Jimboliei (subdiviziune a Câmpiei Mureşului)
Temperatura medie anuală	10,7 °C
Temperatura medie a lunii ianuarie	-1,5 °C
Temperatura medie a lunii iulie	21,4 °C
Cantitatea medie de precipitații	570 mm/an
Luna cea mai ploioasă	iunie (67,6 mm)
Prima atestare documentară	în anul 1333
Structura populației pe grupe de vârstă (2011)	0-14 ani – 17,3%, 15-59 ani – 67,1%, 60 ani și peste – 15,6%
Structura etnică a populației (2011)	români 78,9%, maghiari 11,5%, rromi 5,7%, germani 2,9%, alte etnii 1,0%
Structura confesională a populației (2011)	ortodocși 65,9%, romano-catolici 25,8%, penticostali 4,6%, reformați 1,0%, alte culte 2,7%

INTRODUCERE

Orice demers intelectual care-şi propune ca scop surprinderea realităţii urbane a unui oraş de mărimea Jimboliei se loveşte încă de la început de problema selectării materialului faptic relevant. Într-un oraş mic, cum este Jimbolia, ataşamentul oamenilor faţă de locuri este mult mai pregnant, faptele, evenimentele oraşului sunt trecute întotdeauna prin filtrul subiectivităţii colective, iar patriotismul local face dificil demersul ştiinţific de selecţie a informaţiei esenţiale.

Un ghid, de orice fel ar fi el, are în primul rând menirea de a fi util pentru cel care-l citeşte. O lucrare de acest gen selectează informaţiile, pentru că o informare eficientă trebuie încadrată într-un interval de timp rezonabil. Un ghid de oraş este destinat atât turistului, omului de afaceri, cât şi cercetătorului interesat de realitatea ştiinţifică.

Ghidul de faţă nu satisface, poate, în totalitate exigenţele sugerate mai sus, dar este o încercare de a sintetiza informaţia foarte bogată care există în diferite lucrări referitoare la Jimbolia şi care, din păcate, este puţin sistematizată după criteriile ştiinţifice moderne. Lucrarea de faţă, însă, ar fi fost dificil de realizat fără contribuţiile unor valoroşi cunoscători ai Jimboliei, care prin lucrările lor au încercat să păstreze vie memoria oraşului: Barovsky S. (1908), Kaufman F. (1916), P. Martin (1943), H. W. Krutsch (1990), A. P. Petri (1991), J. Vastag şi H. Vastag (1995) ş.a. Din păcate, un ghid, prin extensiunea lui limitată, nu poate ajunge la vastitatea informaţiei pe care autorii mai sus menţionaţi, o aduc în monografiile lor, uneori de dimensiuni impresionante. Intuim că va dezamăgi capitolul intitulat „Pagini de istorie”, pe care unii îl vor considera prea „subţire”. Trecutul Jimboliei este într-adevăr foarte bogat în fapte şi evenimente marcante, dar

selecția pe care am operat-o (într-un anumit fel subiectivă) are la bază ierarhia datelor legate de Jimbolia, din lucrările de istorie sau geografie reprezentative la nivel național.

Ghidul actualizează datele geografice cu referire la spațiul jimbolian. Majoritatea lucrărilor de până acum abordează acest aspect fie pe baza informațiilor străine, fie utilizând date foarte vechi care nu mai corespund cu accepțiunile științifice actuale. Capitolul referitor la populația orașului Jimbolia redactat pe baza datelor recensământului din anul 2011, reflectă schimbările demografice din ultimii zece ani și oferă o imagine asupra structurilor demografice specifice orașului în prezent. Se observă, de exemplu, că stuctura etnică a orașului, marcată vreme de secole de o tradițională diversitate, a înregistrat modificări evidente, mai ales prin diminuarea sensibilă a comunității germanilor după anul 1990. Nici tabloul economic al orașului nu mai este același. După o remarcabilă tradiție industrială, ce poate fi ilustrată chiar printr-un singur nume – „Ceramica”, odată cu anul 1989 a urmat o perioadă de involuție severă, ce pare că s-a atenuat în ultimii ani prin numeroase investiții străine în mai multe domenii ale industriei și serviciilor.

Dincolo de informația științifică rece, oficială care, de fapt, constituie principala motivație a acestei lucrări, și de care credem că Jimbolia are nevoie în actualul context economic și social, nu ne îndoim că o viitoare monografie a orașului va putea surprinde în toată bogăția ei, realitatea atât de vie și de colorată a acestei urbe. În ce măsură am reușit, în exercițiul dificil al surprinderii realității obiective a orașului, rămâne la aprecierea cititorilor vizați de conținutul lucrării sau a celor buni cunoscători ai trecutului și prezentului Jimboliei. De la ei aștept confirmarea utilității demersului meu și lor le datorez deosebita mea grațitudine.

Trebuie să mai precizez cititorilor că apariția acestei lucrări nu ar fi fost posibilă fără ajutorul generos și entuziast al reprezentanților **Primăriei Orașului Jimbolia**, care m-au sprijinit pe tot parcursul elaborării materialului și care au dat dovadă de un real interes în promovarea ideii necesității acestui ghid. Îmi face o deosebită plăcere a aminti contribuția și suportul dezinteresat pe care l-am primit din

partea bunului meu prieten și coleg, domnul **Marian Rotaru**, un bun cunoscător al oraşului Jimbolia, care, prin sugestiile și propunerile sale, a contribuit decisiv la organizarea și structurarea conținutului acestei cărți. Tuturor celor care, într-un fel sau altul, au fost alături de mine în acest demers, sincere mulțumiri!

1

REPERE GEOGRAFICE**1.1. Localizarea și poziția geografică**

Orașul Jimbolia se află situat în partea de vest a României, la 572 km distanță față de București pe calea ferată și 600 km pe șosea, fiind străbătut de meridianul de 20°38' longitudine estică și de paralela de 45°46' latitudine nordică. În cadrul județului Timiș se află în extremitatea vestică, la 39 km distanță (pe calea ferată) de reședința acestuia, municipiul Timișoara. Ca poziție geografică, orașul Jimbolia este situat în Câmpia Banatului, la contactul dintre Câmpia Timișului și Câmpia Mureșului. Un aliniament de sate marchează limita dintre cele două unități de relief: Checea-Cărpiniș-Satchinez. Altitudinea medie a orașului este de 82 de metri. Din punct de vedere climatic, orașul este situat în cadrul tipului de climat temperat-continental specific Europei Centrale, dar în care se resimt și influențe mediteraneene. Elementele de ordin bio-pedogeografic se încadrează, de asemenea, ca specific, arealului central european.

În sistemul urban românesc, Jimbolia face parte din categoria orașelor mici, sub 20.000 de locuitori, la nivel național ocupând locul 187 din cele 320 de orașe ale țării (în anul 2011). În cadrul județului Timiș, orașul Jimbolia ocupă locul IV ca număr de locuitori (10.048 locuitori în 2011) după orașele Timișoara, Lugoj și Sănnicolau Mare, deținând 1,5% din populația totală a județului și 2,5% din populația urbană a acestuia.

Se află la intersecția unor importante axe de comunicație ce fac legătura dintre România și spațiul ex-iugoslav, fiind un important punct de trecere a frontierei, feroviar și rutier, la granița dintre România și Serbia. În context regional și microregional, localizarea

Jimboliei prezintă o serie de atuuri, între care semnificative sunt cele legate de situarea în cadrul unui areal cu tradiție multiculturală, încă activ din punct de vedere economic, social și cultural.

1.2. Substratul geologic

Substratul geologic și tectonic al orașului face parte integrantă din cel al Câmpiei Tisei. Fundamentul carpatic aflat la adâncimi de peste 2000 m este alcătuit din roci magmatice mezozoice cu intruziuni granitice și este puternic fracturat. Acest sistem complex de fracturi este evidențiat de unele falii majore precum: Lugoj-Zărand, Buziaș-Arad, Nădlac-Jimbolia cu orientare nord-vest și sud-est. Peste acest fundament se suprapune un strat gros de depozite neogene (cu grosimi ce ajung în zona Jimbolia-Sânnicolau Mare la peste 2000 m grosime) reprezentat prin nisipuri, pietrișuri, argile, calcare și gresii în partea inferioară și nisipuri argiloase, marne și argile panoniene în partea superioară. Formațiunile cuaternare au în general caracter lacustru în bază și aluvio-proluvial în partea superioară.

Întreaga unitate se caracterizează printr-o mare mobilitate tectonică manifestată tot timpul cuaternarului până în prezent. Cele mai evidente sunt mișcările de subsidență (de „lăsare”) care, pentru întreaga câmpie a Nădlacului, Arancăi și Jimboliei este mai mare de 1 mm/an, la vest de Sânnicolau Mare valorile ajungând la peste 2,5 mm/an. Mișcările de subsidență se traduc în peisaj prin despletirea râurilor, divagarea cursurilor de apă, existența unor întinse suprafețe mlăștinoase.

1.3. Relieful

Orașul Jimbolia se încadrează, din punct de vedere al reliefului, *Câmpiei Jimboliei* (Gr. Posea, 1997). Aceasta este o subdiviziune a Câmpiei Mureșului ce alcătuiește partea central-sudică a Câmpiei Tisei din vestul României.

Câmpia Jimboliei este situată pe stânga Mureşului, la sud-vest de Câmpia Vingăi şi în continuarea ei, dar şi în diagonală cu Câmpia Aradului. Pârâul Galaţca, fost afluent al Mureşului, se află absolut în continuarea acestui sector anomalic al Mureşului care desparte Câmpia Nădlacului de cea a Vingăi. Câmpia Jimbolia are două nivele, repartizate pe două fâşii, una în nord-vest – *Câmpia Galaţca*, uşor mai înaltă şi cu depozite löessoide ceva mai groase (3-5 m) şi *Câmpia Grabaşului*, puţin mai joasă şi cu löessoide mai reduse (2-3 m). Pe ansamblu, Câmpia Jimboliei este foarte netedă, având totuşi *crovuri* şi unele dune, sau vechi grinduri fluviatile. În privinţa crovurilor, acestea s-au format pe löessuri, nisipuri sau aluviuni. Pot avea formă rotundă, elipoidală, alungită sau aspect de văiugi. În zona Jimboliei au adâncimi de 1-3 m, diametre de de câţiva zeci de metri şi în ele stagnează zăpada şi apa de ploaie (Gr. Posea, 1997).

Sunt prezente şi forme de *relief antropic* reprezentate de excavaţiile rezultate în urma scoaterii argilei necesare fabricării cărămizilor. Unele dintre ele au devenit cuvete lacustre prin ridicarea nivelului freatic (“bălţile” din partea de nord-vest a oraşului Jimbolia).

Acest areal de câmpie joasă, cu frecvente fenomene de înmlăştinire şi ascensiune spre suprafaţă a nivelului freatic, a pus de-a lungul timpul serioase restricţii antropizării şi au constituit factori defavorabili în evoluţia şi dezvoltarea aşezării. Abia în secolul al XVIII-lea, amplele lucrări de canalizare, efectuate sub administraţia austriacă, vor scoate această zonă de sub dominaţa factorilor de relief restrictivi.

1.4. Clima

Climatul Jimboliei se încadrează sectorului climatic bănăţean în care domină circulaţia vestică, dar în care se resimt şi influenţe mediteraneene. Poziţia geografică şi adăpostul oferit de Carpaţi feresc acest areal faţă de masele de aer rece din nord şi nord-est.

Radiaţia solară are valori de 118 Kcal/cm² în semestrul cald. Regimul termic este moderat, datorită influenţelor oceanice şi

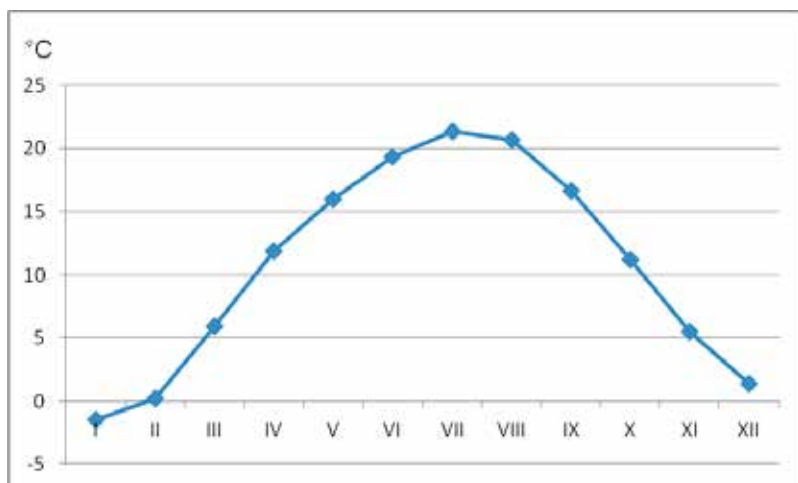
mediteraneene. Iernile sunt blânde și scurte (media temperaturilor este pozitivă + 0,1°C). Verile sunt mai călduroase și mai lungi față de alte zone de câmpie (media termică + 20,5°C).

Temperatura medie anuală este de 10,7°C. Luna iulie, luna cea mai caldă a anului are o medie termică de 21,4°C, iar luna ianuarie, luna cea mai rece a anului, de -1,5°C.

Precipitațiile medii anuale ating valoarea de 570 mm (l/m²) pe an, mai scăzute față de Timișoara (cu 631 mm pe an). Cele mai multe precipitații cad vara (circa 30%), urmată de primăvară, toamnă și iarnă (circa 20%). Se remarcă diferențieri nu prea mari între anotimpuri, un maxim pluviometric în iunie (67,6 mm) și un maxim mult mai slab în octombrie, de influență mediteraneană.

Numărul de zile cu strat de zăpadă este în jur de 50, iar grosimea medie a stratului de zăpadă este redusă, în jur de 5 cm.

Vânturile diferă mult față de circulația generală vestică de altitudine. Dominante sunt vânturile din direcțiile sud-est și nord-vest. Dintre vânturile locale se resimt mai mult austrul, vântul Coșava și Rușcovățul.

Graficul temperaturilor medii lunare la Stația meteorologică Jimbolia

Graficul precipitațiilor medii lunare la Stația meteorologică Jimbolia

Din punct de vedere agroclimatic sunt semnalati anumiți factori restrictivi în ceea ce privește cantitatea insuficientă de precipitații în special în sezonul cald și frecvența relativ mare a secetelor.

1.5. Hidrografia

Apele curgătoare. Teritoriul oraşului Jimbolia nu este străbătut de nicio apă curgătoare. Cea mai apropiată apă curgătoare se află la circa 20 km distanță și este *Bega Veche*, ce curge în apropierea localității Beregsău Mare. În ciuda faptului că oraşul nu este traversat de niciun râu, pericolul de inundații există și el este legat de râul Mureș. În istoria localității au fost situații în care apa provenită din revărsarea Mureşului a ajuns până în dreptul oraşului, inundând zona situată în proximitatea Căii Moşilor.

Apele freatice au o adâncime de 3-5 m, relativ aproape de suprafață deoarece drenarea lor se face greu. Există însă canale de drenaj, dar, față de alte zone din Câmpia Banatului, într-o densitate mai mică.

Apele de adâncime. O parte din ele au caracter ascensional și geotermal. Termalitatea acestora este explicată de anomalia gravimetrică ce se suprapune pe Depresiunea Panonică și are formă elipsoidală cu axa pe Tisa și flancul estic spre România (Gr. Posea, 1997, p. 76). Aici scoarța terestră este mai subțire, iar stratul granitic urcă spre suprafață. Adâncimile variază între 250-350 m, debitele sunt de circa 5-30 l/s, iar temperaturile variază între 30-90°C.

Problema alimentării cu apă a localității, deloc simplă datorită lipsei de potabilitate a apelor freactice, s-a rezolvat prin captarea apelor de adâncime în 10 puțuri subterane ce colectează apa de la adâncimi între 60 și 240 m. Ca în toată Câmpia Banatului, calitatea organoleptică este scăzută, datorită mineralizării accentuate (3-7 g/l).

În partea de nord-vest a orașului s-au format *lacuri antropice* datorită argilei extrase pentru fabricarea cărămidilor. Au suprafețe de până la 4-5 hectare și adâncimi ce ating 25-30 m.

1.6. Vegetația, fauna și solurile

Vegetația arealului de câmpie jimbolian a fost până acum câteva secole de tip *stepă și silvostepă*. Omul însă a desființat aproape total atât arealul stepei, cât și pe cel al silvostepii, înlocuindu-l cu culturi agricole. În prezent pădurea lipsește total. Pajiștile stepice sunt compuse din *păiuș, colilie, bărboasă* și se extind pe locuri mai umede care nu sunt favorabile culturilor. Pe sărături se dezvoltă: *Festuca pseudo-vina, Poa bulbosa, Artemisia austriaca, Salicornia herbacea*. Dintre arbori și arbuști caracteristici sunt: ulmul (*Ulmus campestris*), salcâmul (*Robinia pseudoacacia*), dudul (*Morus alba*), oțetarul (*Rhus typhina*), porumbarul (*Prunus spinosa*), măceșul (*Rosa canina*) etc.

Fauna este de tip central-european, cu pătrunderi și amestec de specii venite din nordul, sudul și vestul Europei. Se remarcă *rozătoarele* (popândăul, hârciogul, cățelul pământului, iepurele), *mamiferele mari* (căprioara), *carnivorele* (dihorul, vulpea, viezurele). Dintre *păsări* se întâlnesc: ciocârlia, potârnichea, dropia (foarte rar), barza,

graurul, uliul. *Fauna piscicolă* prezentă în lacurile antropice din jurul oraşului este reprezentată de crap, caras, albişoară, ştiucă, somn etc.

Solurile sunt în general foarte fertile, făcând parte din categoria *molisolurilor*. Sunt soluri de culoare brun spre brun-închis şi negru. Sunt prezente două tipuri principale: *cernoziomul gleizat* cu intercalări de cernoziomuri carbonatice, freatic-umede şi vermice şi *cernoziomul levigat (cambic)* asociat adesea cu *psamosolurile*. *Lăcoviştile* şi *soloneţurile* sunt foarte rare.

2

PAGINI DE ISTORIE

*Care este vechimea orașului și de unde-și trage numele? Iată întrebări pe care și le pune, în mod firesc, orice călător pe care pașii îl poartă pentru prima dată la Jimbolia. Data întemeierii unei așezări omenești pe actualul teritoriu al orașului Jimbolia se pierde în negura vremurilor. Cercetările arheologice au scos la iveală urme de locuire încă din epoca bronzului (circa 1800 ani î. Hr.). Pe teritoriul orașului a fost găsită și o medalie de cupru din vremea lui Constantin cel Mare (306-337 d. Hr.) cu inscripția „*Urbs Roma*”.*

Numele actual al localității a fost menționat pentru prima dată în anul 1333 sub forma „*Chumbul*” în „Registrul dijmelor papale pentru anii 1332-1337”. *Anul 1333 este considerat astfel, data primei atestări documentare a localității Jimbolia.* Localitatea se afla, ca de altfel întregul Banat, sub administrație maghiară. O diplomă datată 1489 menționează trei localități al căror proprietar era familia Csomboly: Combol Mare, Combol Mijlociu și Combol Interior.

În legătură cu numele localității trebuie precizat că de-a lungul istoriei sale, acesta nu a fost întotdeauna același. Până la colonizările germane din anul 1766, localitatea s-a numit Chumbul, Chombol, Csomboly, Zsomboy, Schumbul, toate aceste denumiri derivând, se pare, din numele familiei Csomboly, care a avut mari posesiuni în această zonă în secolele XV-XVI¹. În 1766, noile așezări rezultate în urma colonizărilor germane aveau să se numească *Hatzfeld* (în partea de apus) și *Landestreu* (în partea de răsărit). Printr-un rescript imperial s-a dispus în 1768 unificarea celor două comune

¹ Deși, neconfirmată de specialiștii în toponimie, merită cunoscută și varianta conform căreia numele localității ar fi fost la origine românesc, el derivând din denumirea „Câmpul” pe care românii ar fi dat-o acestei zone înainte de colonizările germane din 1766. Ulterior, prin deformare, acest toponim s-ar fi metamorfozat în Chumpul, Chombol, Schumbul etc.

sub numele de *Hatzfeld*. Această denumire provenea de la Karl Friedrich Anton, conte de Hatzfeld-Gleichen (1718-1703), pe vremea împărătesei Maria Tereza președinte al Deputăției Ministeriale Bancare și al Camerei Aulice. Din 1899, localitatea este denumită *Zsombolya*, iar din 1920 și până în 1924, când va face parte din statul sârb, *Dzombolj*. Abia din 1924, așezarea, parte componentă a statului român, a fost numită oficial *Jimbolia*.

În urma înfrângerii Regatului Ungariei de către turci în anul 1526, localitatea existentă pe teritoriul Jimboliei va dispărea de pe hărți și documente. Abia după 1716, când Banatul devine domeniu nemijlocit al Coroanei habsburgice, Jimbolia apare pe hărți și documente ca teritoriu nelocuit sau fâneață („*praedium*”)².

Anul 1766 marchează începutul *colonizării germane*. Acțiunea se încadrează în cea de-a doua etapă de colonizare și are la bază actul din 1763 semnat de împărăteasa Maria Tereza (1740-1780). Cel care s-a ocupat de organizarea colonizării a fost Johann Wilhelm von Hildebrand, consilier al administrației Banatului, iar coloniștii erau originari din vestul Germaniei, din regiunile Trier, Mainz, Baden-Palatinat, Lorena și Luxemburg. Cele 400 de case, care trebuiau construite din ordinul consilierului Hildebrand, nu au fost terminate la sosirea coloniștilor. În afara de aceasta, coloniștii aveau să înfrunte mediul deloc ospitalier al naturii locului: prezența mlaștinilor și toate inconvenientele legate de ele. Astfel, malaria, frigurile și lipsa aproape totală a asistenței sanitare au făcut încă de la început serioase victime în rândurile coloniștilor.

La fel ca întreg Banatul, Jimbolia s-a aflat sub jurisdicția directă a curții vieneze până în anul 1778. Începând cu acest an, din punct de vedere administrativ, Banatul (inclusiv Jimbolia) va fi încorporat Ungariei, din care va face parte – cu o scurtă întrerupere între 1849-1860 – până la sfârșitul primului război mondial.

După dificultățile inerente începutului, din 1786, ca urmare a dezvoltării sale, așezarea a primit dreptul de a ține târguri săptămânale, iar din 1791 dreptul de a organiza târguri anuale. În anul

² Harta militară a contelui De Mercy (1723) menționa pe locul actualei așezări trei fânețe cu numele de *Schumbul*, *Rabi* și *Bederta*.

1800, Hatzfeld era deja o localitate însemnată, dovadă că, generalul *Csekonics József* a cumpărat domeniul Jimbolia după ce, în 1790, îl luase în arendă. Familia Csekonics avea de altfel să lase o puternică amprentă în dezvoltarea viitoare a localităţii. Importanţa pe care o capătă aşezarea a făcut ca, în 1857, Jimbolia să fie legată de Timişoara prin una din *primele căi ferate de pe teritoriul actual al României*³.

Către mijlocul secolului al XIX-lea au început să-şi facă simţită prezenţa *activităţile industriale*. În 1864, Stefan Bohn a pus bazele unei fabrici de ţiglă (viitoarea „Ceramica”) care după zece ani va deveni „*Bohn & Co*” – *prima întreprindere industrială din Jimbolia*. Ulterior, în 1870, s-a inaugurat *Moara cu aburi*, iar în 1878, Rudolf Decker punea temelia viitoarei *Fabrici de pălării*. Dezvoltarea activităţilor industriale a făcut necesară apariţia unor noi spaţii de locuit, astfel că, în 1879, în vestul oraşului, s-au pus bazele *cartierului muncitoresc, Futok*.

Paralel cu dezvoltarea economică, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea a avut loc şi o continuă modernizare edilitară a aşezării. Astfel, în 1863 a început construcţia *castelului „Csitó”*, după planurile lui Ybl Miklos, celebrul arhitect al clădirii Operei din Budapesta. În 1891 s-a deschis prima baie publică şi s-a asfaltat strada principală (azi strada Republicii). Modernizarea celorlalte străzi a început în 1892, iar din 1896 şi-a deschis porţile *Spitalul teritorial*, iniţial cu 90 de paturi. Actuala clădire a gării a fost finalizată în anul 1900. Pentru a da măreţie aşezării, în anul 1911, turnul Bisericii romano-catolice va fi înălţat de la 39 m, cât avea iniţial, la 53,5 m cât are şi în prezent. Oraşul se va îmbogăţi cu monumente şi edificii de un notabil rafinament arhitectural precum castelul „Csitó” (1863), „castelul interior” – actuala clădire a Primăriei (1878), ambele aparţinând familiei Csekonics, Statuia Sf. Florian⁴ etc. Progrese însemnate a cunoscut dezvoltarea învăţământului şi a culturii. După ce în

3 *Cvasiunanimitatea istoricilor şi geografilor admit că prima cale ferată de pe teritoriul actual al României a fost cea inaugurată în 1854, Oraviţa – Jam – Baziaş. Printre jimbolieni circulă frecvent ideea că prima cale ferată comercială a fost cea dintre Timişoara şi Jimbolia (1857), linia Oraviţa – Baziaş fiind destinată, iniţial, transportului cărbunelui dinspre zona Anina spre Dunăre. Totuşi, linia Oraviţa – Baziaş a fost deschisă pentru traficul de pasageri la 1 noiembrie 1856.*

4 *Anul ridicării Statuii Sf. Florian şi al „castelului interior” nu sunt cunoscuţi cu exactitate. Referitor la „castelul interior”, acesta ar fi cu certitudine mai vechi decât castelul Csitó. Borovszky S. îl numeşte „régi belső kastély”, ceea ce înseamnă „castelul interior vechi”. Anul 1878 amintit în diferite lucrări s-ar referi, probabil, la renovarea castelului (a se vedea cap. 6).*

1872 s-au pus bazele unei școli medii cu 4 clase, în anul 1902 se va deschide Școala medie pentru fete „Jesuleum” (în clădirea actualului Liceu Tehnologic „Mihai Eminescu” de pe strada Gh. Doja). În 1883 a apărut primul ziar „*Hatzfelder Sonntags-Zeitung*”, iar în 1888, „*Hatzfelder Zeitung*”, care va avea o lungă și bogată existență, până în 1941. Din anul 1907, localitatea va dispune și de o sală de teatru (azi cinema „Urania”).

După primul război mondial și destrămarea monarhiei austro-ungare, Jimbolia va face parte din Regatul Serbiei împreună cu localitățile Checea, Comloșul Mic, Cenei și Ujvar, conform înțelegerii româno-sârbe din 13 martie 1919. Abia la 24 noiembrie 1923, la Belgrad, printr-o convenție de schimbare a frontierei, localitățile mai sus menționate au devenit părți ale României, în schimbul localităților Mодоș și Pardan, cu populație majoritară de etnie sârbă. La 10 aprilie 1924, Jimbolia intra definitiv în componența statului român, iar la 21 mai 1924, Regele României, Ferdinand I, vizita cea mai nouă localitate a țării – Jimbolia, unde s-a bucurat de o primire extrem de călduroasă. Localitatea va ajunge în anul 1930 la un număr de 10.893 locuitori. Zestrea edilitară a orașului se va îmbogăți prin construirea Bisericii romano-catolice din cartierul Futok, precum și a Bisericii Ortodoxe în 1942.

După al doilea război mondial, în anul 1950, Jimbolia a devenit în mod oficial oraș. Populația a înregistrat creșteri importante și datorită sporului migratoriu provenit din alte regiuni ale României (de la 13.633 locuitori în 1966 la 15.259 locuitori în 1981 – când *Jimbolia devine al treilea oraș ca mărime din județul Timiș*). Din 1954 orașul va dispune de o *Biblioteca orașenească*, iar din 1970 Jimbolia a devenit punct de trecere a frontierei, feroviar și rutier, spre Iugoslavia. *Funcția industrială* a devenit dominantă, astfel că, în anul 1977, peste 67% din populația activă era angajată în întreprinderile industriale ale orașului: „Ceramica”, Fabrica de nasturi, Fabrica de încălțăminte, Topitoria de cânepă. Urgența cazării surplusului de populație va impune construirea, începând cu anul 1959, a primelor blocuri în cartierul Futok, iar mai apoi și în zona gării.

Perioada postcomunistă de după anul 1989 va aduce în atenția

urbei, la fel ca în alte orașe ale țării, grave probleme sociale moștenite din perioada regimului comunist: aprovizionarea deficitară cu alimente, lipsa căldurii din apartamente, problema apei curente insuficiente și șomajul, în urma falimentului întreprinderilor industriale. O bună parte dintre acestea și-au găsit rezolvarea până în prezent, altele mai așteaptă încă. S-au făcut pași importanți pentru revigorarea economică a orașului (există deja importante investiții străine în oraș și se pare că vor urma și altele), iar din punct de vedere edilitar orașul s-a îmbogățit cu o modernă clădire bancară, cu o „alee a scriitorilor” în care se remarcă busturile unor mari personalități aparținând celor trei etnii ale orașului: Mihai Eminescu, Petöfi Sándor, Peter Jung, două săli de sport, centre comerciale de retail ș.a.

Zestrea învățământului jimbolian s-a îmbogățit și modernizat prin unele dotări de excepție în domeniul informaticii, electronicii și electrotehnicii în cadrul Liceului Tehnologic „Mihai Eminescu”, oferite, prin intermediul Primăriei Jimbolia, de landul german Rhenania de Nord – Westfalia. Tradiția valorilor culturale pe care orașul le-a dat în decursul istoriei sale (pictorul Stefan Jäger, medicul Karl Diel, poetul Peter Jung etc.) este continuată în prezent de cel puțin trei instituții cu un rol major în menținerea efervescenței culturale a urbei: *Muzeul presei „Sever Bocu”, Casa de Cultură și Biblioteca Orășenească „Mihai Eminescu”*.

3

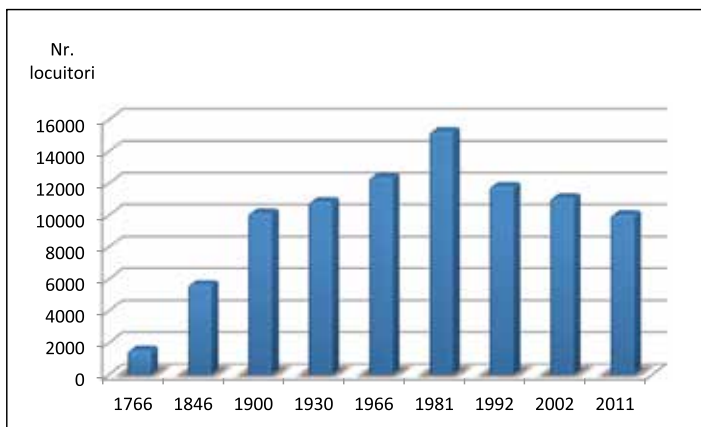
POPULAȚIA. MORFOSTRUCTURA URBANĂ

3.1. Populația

Populația orașului Jimbolia era, conform Recensământului din anul 2011, de 10.048 locuitori. Trăsăturile evolutive de bază ale populației orașului au fost marcate de o dinamică naturală în general pozitivă, de un bilanț migratoriu excedentar în perioada 1966-1990 și de o structură etnică și confesională caracterizată de o tradițională diversitate.

Evoluția numerică a populației orașului a fost jalonată de mai multe faze. Până la începutul secolului XX, populația așezării a crescut de la 1.543 locuitori în 1766 la 10.150 locuitori în 1900, pe fondul unor valori mari ale natalității și a unui spor migratoriu relativ ridicat. Până la mijlocul secolului XX, ritmul de creștere s-a mai atenuat, astfel că, în anul 1910 Jimbolia a înregistrat 10.893 locuitori, iar la recensământul din 1930, abia 10.873 locuitori. Sporul natural s-a redus de la o medie de 10‰ în perioada interbelică la 6‰ în anul 1966. În același an Jimbolia a ajuns la un număr de 12.400 locuitori. Începând din 1966 și până în 1990 ritmul de creștere al populației a fost puternic influențat și de excedentele migrației provenite din alte zone ale țării. Aceste fluxuri migratorii au alimentat cu forță de muncă industrializarea puternică a orașului din perioada comunistă. Urmare a acestui fapt, în anul 1981, Jimbolia a atins cea mai mare populație din istoria sa, peste 15.000 locuitori, ajungând al treilea oraș ca mărime din județul Timiș (după Timișoara și Lugoj). Anul 1990 a marcat începutul unei perioade de descreștere demografică pe fondul reducerii natalității, dar și al plecării masive a populației

de etnie germană. În perioada 1992-2011 populația orașului s-a diminuat cu 15% (1.781 de locuitori), diminuare demografică specifică, pentru această perioadă, multor orașe mici din România

(fig. 3).

Fig. 3. Evoluția numerică a populației orașului Jimbolia (1766-2011)

Densitatea populației s-a redus, pe fondul descreșterii demografice și a măririi suprafeței administrative a orașului, de la 180 loc./km² în 1981, la 148 loc./km² în anul 1992 și la 92,9 loc./km² în 2011.

Structura etnică a populației (fig. 4) a fost marcată încă din secolul al XVIII-lea de superioritatea numerică absolută a populației de etnie germană (șvabi). Abia în anul 1875 structura etnică a așezării a început să se diversifice: germani 82%, maghiari 9,5%, sârbi 3,5%, români 1%, alte etnii 4%.

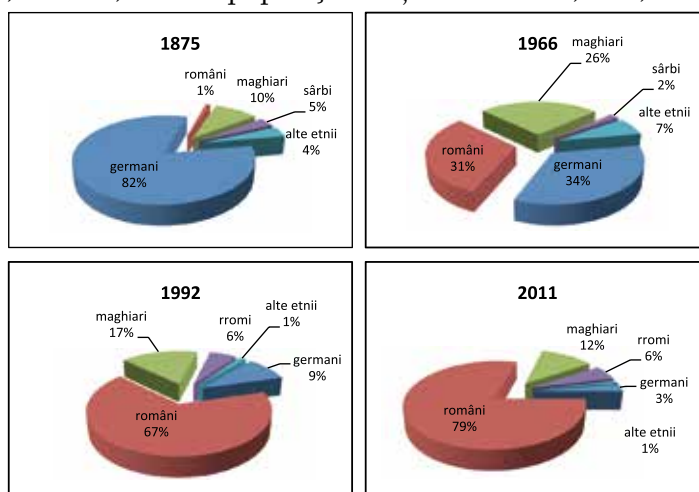
Începând cu această perioadă, *ponderea românilor* a crescut continuu, de la 8,6% în anul 1938, la 31% în anul 1966, ajungând să devină majoritară abia în anul 1977. După această dată, ponderea populației românești va crește progresiv, de la peste 60% în 1992 la 78,9% în prezent (2011).

O evoluție interesantă va cunoaște *populația de origine germană*. De la 82% din populația așezării în 1875, reprezentând etnia

majoritară, în 1930 va ajunge la 57,7%, iar în 1966 la 34%, menţinându-se, până la această dată, pe primul loc ca pondere, în cadrul etniilor oraşului. Din 1966, ponderea germanilor se va reduce continuu, fiind depăşiţi ca număr de maghiari în anul 1992. După această dată, reculul demografic al germanilor devine extrem de puternic datorită emigrărilor masive, în anul 2011 ei reprezentând doar 2,9% din populaţia totală.

Maghiarii care, în 1875, deţineau 9,5% din populaţia totală, vor creşte numeric până în 1966 (26%), după care ponderea lor în cadrul populaţiei va continua să scadă, ajungând la 11,5% în anul 2011.

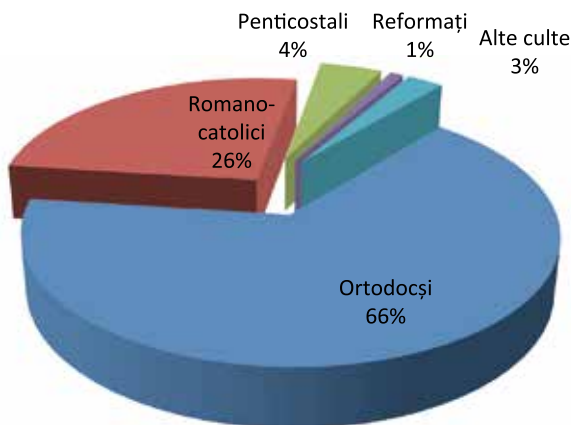
O evoluţie stagnantă au înregistrat în ultimele două decenii *rronii*, de la 5,9% din populaţia oraşului în 1992, la 5,7% în anul

2011.

Fig. 4. Evoluţia structurii etnice a populaţiei oraşului Jimbolia

Structura confesională a populaţiei (fig. 5) s-a caracterizat multă vreme prin superioritatea categorică a cultului romano-catolic (68,2% în anul 1948). În ultima jumătate de secol, raportul s-a inversat în favoarea ortodocşilor care au atins o pondere de 61,3% în 1992 şi 65,9% în anul 2011. În acelaşi an, structura confesională a oraşului arăta astfel: ortodocşi 65,9%, romano-catolici, 25,8%, penticostali

4,6%, reformați 1,0%, greco-catolici 0,6%, alte culte 2,1%.

Fig. 5. Structura confesională a populației (2011)

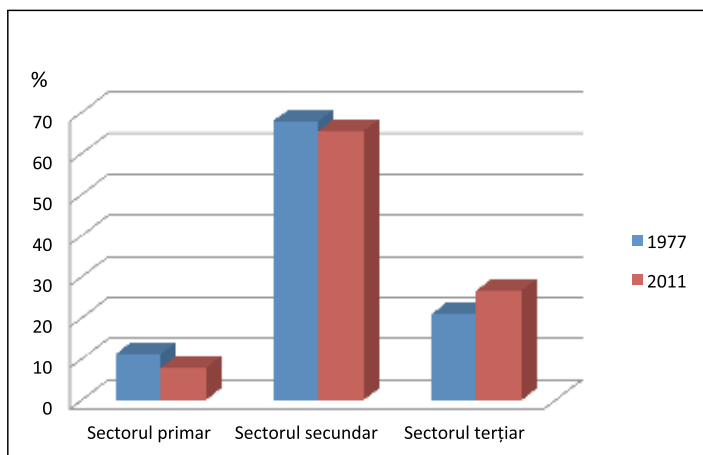
Structura economică a populației. Față de anul 1977, *populația activă a orașului* s-a redus semnificativ (7.340 persoane în 1977, 2.824 persoane în 2011). *Structura ocupațională* pe cele trei sectoare de activitate – primar (agricultura), secundar (industrie, construcții) și terțiar (servicii) – a avut evoluții diferite în funcție de coordonatele dezvoltării economice a orașului.

În mod firesc, *sectorul primar* era dominant în anul 1766 (98%), dar a făcut loc treptat industriei și serviciilor, astfel că, în 1930, a ajuns la 61,5% din populația activă a orașului, iar în 1977 la 11,2%. Scăderea la aproape jumătate a ponderii acestui sector în ultimii 10 ani, de la 14% din populația activă a orașului în anul 2002 la 7,8% în 2011, poate fi pusă pe seama procesului de reindustrializare care a marcat orașul în această perioadă.

Sectorul *secundar* a crescut de la o pondere de 34% în 1930, la 69% în 1977 (când atinge valoarea maximă) pe fondul industrializării forțate din perioada comunistă. Recalibrarea industriei jimboliene, în perioada anilor '90, reduce ponderea acesteia la 48% în 2002, pentru a ajunge, în anul 2011, la 66% din populația activă a orașului. La prima vedere, s-ar putea aprecia că industria orașului a revenit la

situația din anii '70; în cifre absolute, însă, numărul salariaților din industrie și construcții a scăzut de la 4.988 de persoane în 1977 la 1.850 de persoane în anul 2011.

Sectorul *serviciilor (terțiar)*, esențial în dezvoltarea urbană, a evoluat de la 11,2% în 1977, la 38% din populația activă a orașului în 2002, iar în ultimii 10 ani a descrescut ajungând la 26,7% în anul 2011. Este aproape sigur că sectorul serviciilor a scăzut în favoarea industriei, ceea ce denotă un ritm insuficient de dezvoltare, ținând cont că, în orice oraș dezvoltat echilibrat, acesta este domeniul cel

mai dinamic.

Fig. 6. Evoluția structurii pe sectoare de activitate a populației orașului Jimbolia

Analiza structurii economice a orașului în perioada 1977-2011 (fig. 6) arată că evoluția acesteia este, în general, echilibrată și în conformitate cu cerințele de dezvoltare viitoare ale orașului. Cu tot reculul sever al industriei după anul 1989, s-a reușit reinventarea unui domeniu industrial important, dar încă fragil, ca evoluție și structură. Deși au crescut ca pondere în perioada postcomunistă, serviciile se caracterizează prin lipsă de dinamism, în ciuda tradițiilor importante în acest domeniu. Populația ocupată în sectorul primar a

scăzut în cifre absolute, deși, statistica nu îi înregistrează pe cei care trăiesc efectiv din agricultură ci, doar pe muncitorii agricoli angajați. Se pare că sectorul agrar deține o pondere mult mai mare decât arată datele statistice, excedentul de angajați din sectorul secundar, apărut după 1990, fiind preluat în mare parte de agricultură. Diminuarea reală a sectorului primar ar fi un element pozitiv care arată că orașul nu se află într-un proces de re-ruralizare, fenomen specific multor orașe mici din România, după 1989.

3.2. Morfostructura urbană

Morfostructura urbană a orașului Jimbolia este de tip rectangular („cartezian”) și este specifică majorității așezărilor din Banat care au apărut în urma colonizărilor germane de la mijlocul secolului al XVIII-lea. Dacă în cazul primelor colonizări acest tip de plan nu a fost obligatoriu, după 1766, în timpul colonizării „thereziene”, sunt obligatorii planimetriile regulate și anumite standarde de prospect și lotizare (Th. O. Gheorghiu, 2002, p. 54). Această structură de factură geometrică, în care toate străzile se întretaie în unghi drept, a fost impus de Curtea Vieneză pentru asigurarea unei mai bune administrări și a unui control economic mai eficient. Pe de altă parte este și cel mai ușor de redactat un plan urban, nefiind necesară o pregătire specială a proiectantului (S. Voiculescu, 2004, p. 86).

Structura inițială a așezării s-a menținut până astăzi și ea are forma unui dreptunghi cu lungimea de 2,5 km și lățimea de 2 km. Nucleul central, aflat în centrul geometric al dreptunghiului (intersecția străzilor Republicii și T. Vladimirescu), este de tip intersecție și este marcat de importante repere identitare ale comunității germane (Statuia Sf. Florian, Biserica romano-catolică) alături de care, pe parcurs, s-au alăturat cele mai reprezentative clădiri ale Jimboliei. De la jumătatea secolului al XIX-lea se detașează ca importanță axa centrală a orașului, actuala *strada Republicii*, orientată nord-sud, în 1891 devenind prima stradă asfaltată a orașului. Ca arteră principală a orașului, ea va constitui obiectul unui important efort constructiv

și edilitar, fiind mobilată cu valoroase elemente arhitecturale în mare parte aparținând stilului baroc. În prezent, acest areal poate fi asimilat unei zone administrativ-culturale, aici concentrându-se principalele instituții politice, administrative și culturale ale orașului.

Celelalte cartiere ale orașului au apărute succesiv, de o parte și de alta a nucleului inițial. Cartierul *Futok*, în partea de nord-vest a orașului, a fost la origine o colonie muncitorească a orașului legată de fabrica de cărămizi *Bohn* și populată inițial de etnicii maghiari⁵. Cartierul *Abator* a luat naștere tot ca o colonie de muncitori pe locul unei alte fabrici de cărămidă (*Zuint*), abandonată și falimentată datorită concurenței firmei *Bohn*. În sudul orașului, *Locul Târgului* era amplasat inițial în spațiul unde se țineau vechile târguri ale așezării. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, se individualizează în partea de sud-est, cartierul *Moșilor* populat multă vreme de muncitorii angajați în construcția de căi ferate. Primele blocuri apar în Jimbolia în partea de nord a orașului începând cu anul 1959.

Ca *zone funcționale*, în prezent pot fi individualizate: o zonă industrială în partea de nord a orașului în care se include și zona de transporturi din jurul Gării, o zonă politico-administrativ-culturală și comercială în partea centrală și o zonă sanitară în sudul orașului. Cea mai mare parte din suprafața urbană este ocupată de zonele rezidențiale. În privința organizării spațiului urban, o problemă o constituie traficul spre vamă, care în prezent traversează zona rezidențială din proximitatea centrului orașului. Există intenția de mutare a acestuia pe un traseu ocolitor, în afara orașului, și transformarea zonei centrale în arteră pietonală. În acest scop, se urmărește construirea în viitor a unei șosele de centură cu lungimea de 4,8 km.

⁵ Cuvântul „Futok” de origine maghiară s-ar traduce prin „fugari” și se pare că îi desemnează pe cei care au abandonat munca agricolă prost plătită în favoarea celei industriale (S. Voiculescu, 2004, p. 87).

4

ECONOMIA

4.1. Evoluţia dezvoltării economice

Localitatea Jimbolia a reprezentat o lungă perioadă de timp un nucleu economic important în această zonă geografică. Viaţa economică a fost dominată, multă vreme, de sectorul agrar. La numai 20 de ani de la înfiinţarea aşezării, Jimbolia a obţinut dreptul de a ţine târguri săptămânale (1786) şi apoi anuale (1791). Cu timpul aşezarea a devenit un important centru comercial şi meşteşugăresc.

Meşteşugurile au început să se dezvolte mai ales după 1823 când au luat fiinţă breslele de meseriaşi. Meşteşugurile care s-au dezvoltat cel mai mult au fost, în primul rând, cele legate de prelucrarea materiilor prime existente în această zonă (zidari, cărămidari) şi îndeosebi cele provenite din agricultură (morari, măcelari, blănari, tăbăcari, pielari etc.). În anul 1885, în Jimbolia existau 30 de mici meseriaşi care lucrau în ateliere proprii cu ucenici şi calfe.

Către mijlocul secolului al XIX-lea sunt atestate primele *activităţi industriale*. În anul 1864 a luat fiinţă *Fabrica de cărămizi şi figle „Bohn”*, care avea să fie, vreme de mai bine de un secol, emblema industriei jimboliene. În anul 1870 se înfiinţează prima *Moară cu aburi* (cunoscută mai târziu sub denumirea de „*Moara Prohaska*”), urmată în 1896 de o a doua („*Pannonia S.A.*”), în 1878 se pun bazele viitoarei *Fabrici de pălării „Decker”*, în 1921 ia fiinţă *Fabrica de piepteni şi nasturi „Venus”*, în 1945 *Topitoria de cânepă* etc. O statistică din 1938 arată că la Jimbolia 61,5% din populaţia activă era ocupată în agricultură, 34% în industrie, iar 4,5% în servicii.

După naţionalizare (1948) industria jimboliană avea să fie reprezentată de câteva întreprinderi socialiste mari în care, în 1977,

ajunsesse să activeze 67% din populația activă a orașului. Dintre acestea mai cunoscute au fost: *Întreprinderea de Cărămizi și Țigle „Ceramica”* – cea mai mare unitate industrială a orașului, *Fabrica de nasturi și mase plastice*, *Topitoria de cânepă*, *Fabrica de încălțăminte*. Agricultură a fost cooperativizată în întregime până în anul 1960, ulterior fiind concentrată într-o cooperativă și două întreprinderi agricole de stat.

Un rol important în dezvoltarea economică a orașului l-au avut *căile ferate*. Prima cale ferată care a ajuns la Jimbolia, în anul 1857, venea dinspre Szeged, prin Valcani-Kikinda, și se îndrepta spre Timișoara. Ulterior, către sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX au mai fost realizate racorduri feroviare cu localitățile Ionel și Zrenjanin spre sud, iar spre nord cu localitatea Lovrin. Înainte de primul război mondial, Jimbolia constituia un nod feroviar important în această parte a Banatului, cu patru linii convergente, dintre care una (spre Szeged – Budapesta – Viena) cu acces direct spre centrul și vestul Europei. După primul război mondial, însă, vechiul sistem feroviar al Banatului, conceput în acord cu vechea configurație teritorială a Imperiului austro-ungar, a devenit parțial inoperant datorită noilor frontiere dintre România și Regatul Serbiei. În aceste condiții, segmentul Jimbolia – Checea al liniei feroviare Jimbolia – Ionel a ajuns să se intersecteze cu frontiera româno-sârbă, fapt care a impus dezafectarea acestuia și racordarea liniei la Cărpiniș, în perioada 1939-1944. Traseul direct spre Zrenjanin a fost închis din lipsă de trafic⁶.

4.2. Prezent și perspective

Din punct de vedere economic, în prezent, orașul polarizează o zonă relativ mică. Aria de recrutare a forței de muncă nu depășește zona strict locală și câteva comune din imediata vecinătate. Dacă înainte de 1989, orașul Jimbolia reprezenta un pol de atracție inclusiv pentru forța de muncă din zone mai îndepărtate, în prezent,

⁶ David Turnock, 1995, p. 20

forţa atractivă a oraşului s-a redus, în principal, datorită reculului industrial din ultimii 10-15 ani. Cu toate că numărul investitorilor economici a crescut sensibil în ultimii cinci ani, oraşul Jimbolia nu a reuşit, încă, să-şi reia rolul economic important pe care l-a avut pe plan local înainte de 1989.

Agricultura ocupă în cadrul oraşului o pondere însemnată. Fondul funciar cuprinde 9.735 ha teren agricol din care 92% teren arabil şi 8% păşuni şi fâneţe. Solurile sunt de mare fertilitate, din categoria cernoziomurilor cu un înalt potenţial productiv. Predomină cultura porumbului, urmată de cea a grâului, cu producţii peste media naţională. În domeniul creşterii animalelor, primul loc îl ocupă porcinele. În domeniul industriei alimentare, reprezentative sunt ramurile morărit şi panificaţie (*S.C. Can-Leo*) şi prelucrarea cărnii. Alte firme care activează în acest sector sunt: *Agricola San Giorgio, Agri Elen, Abelda, Vaiova, Faust, Noul Comtim*.

Printr-un proiect european finanţat prin Programul de Cooperare Transfrontalieră Ungaria – România, în anul 2012, în incinta Spitalului Oraşenesc „Dr. Karl Diel” a fost realizat un complex de sere în suprafaţă de 0,2 ha care, pe lângă rolul de a asigura produsele agro-alimentare necesare spitalului şi altor instituţii sociale din Jimbolia, funcţionează şi ca un centru inovativ şi de afaceri în domeniul agriculturii.

Industria este concentrată în mai multe societăţi comerciale. Profilul industrial al oraşului este dominat de producţia de componente electronice (*S.C. Sumida România*) şi industria mecanică (*CRH Johnson Controls, Halm*) la care se adaugă şi alte ramuri precum textile, confecţii, încălţăminte etc. În industrie activează 66% din populaţia activă a oraşului (2011). Cele mai reprezentative firme industriale ale oraşului sunt: *S.C. Sumida România* – componente electronice, *S.C. Johnson Controls* – subansamble auto, *S.C. Halm* – pompe hidraulice, *S.C. Kabel Systeme-Hatzfeld* – cabluri pentru sisteme audio şi video, *S.C. Ilian Shoes* (încălţăminte), *S.C. Ciszar* (încălţăminte), *S.C. Faulhaber* – micromotoare, *S.C. Hertzog* – coruri şi *Cooperativa „Viitorul”*.

Sectorul serviciilor avea în anul 2011 o pondere de 27% din

populația activă a orașului. În domeniul *transporturilor feroviare*, Jimbolia dispune de acces la căile ferate secundare: Timișoara – Jimbolia – Kikinda (Serbia) și Jimbolia – Lovrin. Traficul de marfă și de călători, însă, a scăzut accentuat în ultimii douăzeci de ani, iar infrastructura are nevoie de ample lucrări de reabilitare și modernizare. În domeniul *rutier*, Jimbolia are acces la drumurile naționale 59A, Timișoara – Jimbolia – Srpska-Crnja (Serbia) și 59C, Jimbolia – Sânnicolau Mare. Legătura cu localitatea Lovrin se face pe drumul județean DJ 594. Aceste trei drumuri sunt modernizate, însă calitatea infrastructurii așteaptă încă a fi ameliorată. Proiecte importante în acest domeniu au fost elaborate în cadrul Euroregiunii DCMT⁷, din care și Jimbolia face parte. Acestea prevăd modernizarea infrastructurilor existente și realizarea unor legături feroviare și rutiere mai directe între principalele centre urbane ale euroregiunii.

În *domeniul telefoniei fixe*, Jimbolia dispune de o centrală telefonică digitală, iar în privința telefoniei mobile, de acces la principalele rețele naționale în domeniu.

Prin relee se asigură recepționarea canalelor 1 și 2 ale Televiziunii Române, iar prin rețeaua de televiziune prin cablu, a unui număr importat de posturile naționale și străine.

Orașul beneficiază de o bogată rețea de magazine, localuri publice, restaurante etc. Sunt prezente și două centre comerciale din rețelele de retail: *Profi* și *Penny Market*. Populația are ocazia de a se aproviziona cu legume, fructe, produse lactate, carne dar și cu produse textile și de uz gospodăresc din cele două piețe: piața centrală, deschisă miercuri și sâmbătă și piața din zona gării deschisă zilnic.

Au fost finalizate de curând o serie de investiții precum: două săli de sport (una, purtând numele campioanei jimboliene la atletism „Georgeta Gazibara”, situată în proximitatea parcului orașesc, cealaltă, „Wiesenmayer”, în incinta ștrandului termal) și două blocuri de locuințe ANL destinate, în principal, specialiștilor care lucrează în oraș.

⁷ Euroregiunea DCMT (Dunăre – Criș – Mureș – Tisa) este o structură de cooperare transfrontalieră înființată în 1997 care cuprinde unități administrativ-teritoriale din trei țări: România (județele Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș), Serbia (provincia autonomă Voivodina) și Ungaria (județele Bacs-Kiskun, Bekes, Csongrad și Jasz-Nagzkun-Szolnok)

5

CULTURA. VIAȚA SOCIALĂ

5.1. Cultura

În decursul istoriei sale Jimbolia a constituit un important centru de cultură al Banatului. Atmosfera culturală a așezării îi va determina pe valoroși oameni de cultură să-și stabilească locul de creație aici. Astfel, pictorul *Stefan Jäger*, cel mai mare pictor șvab, s-a mutat în 1910 la Jimbolia și aici a pictat cea mai mare parte a tablourilor sale. Tot aici au creat și muzicienii *Emmerich Bartzler*, *Josef Linster*, *Nikolaus Maser*, *Mathias Svoboda*. Și poetul *Peter Jung* și-a legat numele său de Jimbolia, fiind autorul a peste 12.000 de poezii și a sute de articole de publicistică apărute în ziarele jimboliene. Tot aici va fi prezent în perioada 1962-1983 și preotul *Mihail Avramescu* – un important colaborator al lui Mircea Eliade. Poetul *Petre Stoica* (1931-2009), considerat scriitorul cu cea mai mare longevitate literară și întemeitor spiritual al „generației '60” alături de Nichita Stănescu, Mircea Ivănescu, Cezar Baltag ș.a., își va trăi ultima parte a vieții la Jimbolia, contribuind activ la dezvoltarea vieții culturale a orașului.

Deosebit de prolifică a fost și presa jimboliană. În 1883 a apărut primul ziar „*Hatzfelder Sonntags Zeitung*”, iar cinci ani mai târziu, publicația săptămânală „*Hatzfelder Zeitung*” (1900-1920, „*Zsombolyaer Zeitung*”), la care a activat și poetul Peter Jung și care a avut o existență de câteva decenii bune (1888-1941). În perioada interbelică peisajul presei jimboliene s-a îmbogățit cu trei publicații de anvergură. Astfel, în 1920, sub patronajul secției germane a Partidului Social-Democrat din Iugoslavia a apărut „*Vorwärts*” (1920-1923), în 1924 „*Hatzfelder Volksblatt*” autointitulat „organ independent pentru

politică, comerț, meșteșuguri, agricultură și interese locale”, iar un an mai târziu organul social democrat „*Banater Arbeiterpresse*”. În total, până la jumătatea secolului trecut, în Jimbolia au apărut 12 periodice. Multe din acestea, surse importante de documentare, se află la *Biblioteca Națională Széchényi* a *Muzeului Național al Ungariei* și la *Biblioteca Academiei Române* din București.

Încercări de reabilitare a bogatei prese jimboliene, de dinainte de 1944, au loc abia din anul 1995, când apare primul număr al săptămânalului „*Observator de Jimbolia*”. Acesta va deveni ulterior „*Noul Observator*”, un săptămânal regional editat la Timișoara și care-și va înceta apariția în anul 2002. O încercare de a relua activitatea celor două publicații se va materializa în apariția, pentru scurt timp, a publicației bilunare „*Jimbolianul*” (până în 2003).

Din anul 2010, grație unui proiect transfrontalier realizat în colaborarea cu localitatea Máko din Ungaria și orașul Sânnicolaul Mare, funcționează *Studioul de televiziune locală Jimbolia*, care realizează și difuzează prin rețeaua de cablu a orașului emisiuni informative, reportaje și documentare de interes local și microregional.

Primele *instituții culturale* au apărut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Astfel, în 1866 s-a deschis un cazinou cu o bibliotecă ce în 1934 va ajunge la 10.000 de volume, iar în 1887 se înființează asociația de lectură „*Leseverein*”, transformată ulterior în „*Bauerheim*” (Căminul țăranilor), într-o clădire care mai târziu va deveni „Casa de Cultură”. În viața culturală a Jimboliei un rol de seamă au jucat „Reuniunea de cântări a meseriașilor”, înființată în 1893 și reuniunea cultural sportivă „*Landestreu*” a țăranilor, creată în 1919. Cea mai valoroasă bibliotecă existentă în Jimbolia a aparținut contelui Csekonics care, din păcate, odată cu desființarea domeniilor, s-a pierdut. Prima *bibliotecă publică* din Jimbolia a luat ființă în anul 1954, devenind ulterior Biblioteca Orașenească “Mihai Eminescu”. În anii ’70 aici a funcționat „Salonul literar-științific” la care au fost invitați scriitori și oameni de știință și în cadrul căruia s-au ținut referate și prelegeri, s-au discutat noi apariții editoriale etc.

În prezent, viața culturală a orașului Jimbolia este marcată de câteva instituții majore: Casa de Cultură, Muzeul presei „Sever Bocu”

şi Biblioteca Oraşenească „Mihai Eminescu”.

Casa de Cultură funcţionează într-un sediu modern pe strada T. Vladimirescu. Dispune de o sală de spectacole cu peste 400 de locuri pe scena căreia au loc periodic spectacole de teatru, muzică clasică, uşoară şi populară, diferite manifestări artistice, expoziţii.

Începând din 1998, în luna august, Casa de Cultură organizează în parteneriat cu alte instituţii de cultură ale oraşului, „*Zilele jimboliene*”, o manifestare artistică de amploare ce cuprinde: concerte folclorice, expoziţii, lansări de carte, simpozioane pe diferite teme etc. Manifestarea se desfăşoară pe parcursul a trei zile şi atrage în fiecare an numeroşi jimboliei plecaţi în lumea largă. Festivalul cu participare internaţională al datinilor şi obiceiurilor de Crăciun „*O, brad frumos*”, iniţiat în 1995, este găzduit de aceeaşi instituţie. Însă, festivalul care atrage cel mai numeros public, din regiune şi chiar din străinătate este, începând cu anul 2003, „*Jimbo-blues*”, manifestare euroregională cu durata de două zile, în luna mai sau iunie.

Memorialul „Petre Stoica” a funcţionat până la moartea poetului (2009) sub denumirea de *Fundaţia culturală româno-germană „Petre Stoica”* şi a avut drept scop reconstituirea vieţii culturale şi spirituale române şi germane de pe teritoriul Banatului, promovarea valorilor tradiţionale ale democraţiei europene (pluralism, specificitate şi dialog interetnic). A luat fiinţă în anul 1994 şi, de la data înfiinţării, a organizat numeroase aniversări comemorative, expoziţii documentare, simpozioane, lansări de carte, audiţii muzicale etc. Biblioteca Fundaţiei cuprinde 16.000 de volume în limbile română şi germană, dintre care unele de mare valoare bibliofilă. De mare interes sunt şi colecţiile de numismatică, de filatelie, de cartofilie şi ex-librisuri, importante manuscrise ale unor scriitori români şi germani, tablouri, gravuri şi obiecte casnice muzeale. O mândrie a instituţiei o constituie fondul substanţial de documente despre oamenii şi viaţa Jimboliei până în anul 1944 (acte oficiale, fotografii vechi, scrisori, afişe, reclame şi ziare vechi).

Biblioteca oraşenească „Mihai Eminescu” îşi desfăşoară activitatea în două secţii principale: pentru copii, respectiv pentru adulţi. În anul 1995 fondul de carte al Bibliotecii era structurat pe toate domeniile

cunoașterii în trei limbi: româna, maghiară și germană și cuprindea peste 45.000 de volume de cărți și periodice. În cadrul bibliotecii, periodic, au loc ședințe literare consacrate unor mari scriitori români și străini.

Începând din 2001, Primăria organizează anual o serie de manifestări: „Raliul Jimboliei” – în luna mai, „Sărbătoarea de Ignat” – tradiții culinare legate de tăierea porcului și prepararea cărnii de porc, cu invitați din Serbia și Ungaria, în luna decembrie, „Cea mai frumoasă casă”, în luna decembrie. Începând din anul 2002, Consiliul Local acordă anual medalia „Pro Jimbolia” și alege cetățeni de onoare din rândul unor personalități din localitate, din țară sau din străinătate care au avut o contribuție majoră în viața economico-socială a orașului.

Consiliul Local a încheiat legături de înfrățire cu localitățile Kikinda (Serbia) în 1992, Pusztamérgeș (Ungaria) în 1996, Dunajká Streda (Slovacia) în 2012 și un parteneriat în domeniul gospodăririi apelor și protecției mediului cu localitatea Gundelfingen din Germania.

5.2. Viața socială

Dezvoltarea oricărei comunități este de neconceput fără o viață socială activă, care să dea consistență țesutului social și care, în același timp, să dinamizeze relațiile dintre indivizi. Orașul Jimbolia se poate lăuda că în decursul istoriei sale a avut parte de un organism social bine structurat, care a constituit, de altfel, și suportul evoluției și dezvoltării urbei. În ultimele două secole la Jimbolia s-au constituit și au funcționat peste 50 de societăți și asociații, în afară de cele sportive. Paleta domeniilor în care acestea activau era, desigur, foarte diversă: de la prevenirea și stingerea incendiilor și până la politică, religie ș.a.

De o deosebită notorietate se bucură și în prezent (ca și în trecut) *Formația pompierilor voluntari* creată în 1875, una din primele asociații de acest gen din Banat, care l-a avut ca președinte de onoare pe însuși contele A. Csekonics. Recent dotată cu echipamente

noi, printr-un proiect PHARE, formația de pompieri a orașului își continuă cu succes misiunea de prevenire și stingere a incendiilor. De aceeași tradiție s-au bucurat și asociațiile care activau în domeniul asistenței bătrânilor. Încă din 1880, sub oblăduirea familiei Csekonics a funcționat în strada Gh. Doja o casă pentru îngrijirea bătrânilor foști angajați ai domeniului contelui. Într-o formă mai elaborată, după primul război mondial s-a deschis un „Azil pentru bătrânii săraci”, punându-se în aplicare testamentul familiei Iosif și Georgina Bayer din 1907, care donase o clădire în vederea folosirii acesteia ca azil de bătrâni. Cele două clădiri ale Căminului pentru persoane vârstnice din Jimbolia au fost modernizate și reabilitate în anul 2010 printr-un proiect european și beneficiază de dotări care asigură servicii sociale de un înalt nivel calitativ.

Dincolo de această sumară trecere în revistă a trecutului social al Jimboliei, de altfel extrem de generos, se poate afirma că în prezent se încearcă coagularea unui organism social care să dea forță comunității locale și care să constituie placa turnantă în dezvoltarea orașului. Există mai multe organizații non-guvernamentale (ONG-uri), unele dintre ele având ca scop acțiuni caritabile și de întrajutorare („*Blythswood*”, „*Inimă bună*”, „*Suflet cald*” etc.).

Centrul de zi „Blythswood”, deschis în septembrie 2001, funcționează pe baza a două idei fundamentale: educație și creativitate. Programul conceput se adresează unor copii de vârstă primară (7-12 ani) ce provin din familiile defavorizate, sărace, în care părinții nu mai reușesc să facă față responsabilităților ce le au față de copii. Un număr de 40 de copii vin aici la orele amiezii și rămân aici până la ora 18, când se întorc în sânul familiei. În acest răstimp ei servesc două mese și desfășoară diferite activități: rezolvarea temelor, recuperarea materiei, activități gospodărești și de creație (muzică, teatru, dans, lucru pe calculator, gătit etc.). E prevăzut și timp pentru joacă și, la sfârșitul programului, pentru o povestire biblică. Activitățile educaționale sunt sprijinite de doi asistenți sociali și de voluntari români și străini: profesori, învățători, elevi de liceu. Centrul oferă condiții excelente de activitate prin dotări și calitatea personalului. În anul 2012, Centrul de zi „Blythswood” s-a dotat cu un nou corp

de clădire, finanțat din fonduri europene, destinat copiilor din clasele V-VIII, care dispune de dotări de excepție: săli moderne dotate cu calculatoare pentru rezolvarea temelor, studiou muzical, sală pentru teatru de păpuși, sală de biliard, masă de ping-pong ș.a.

Asociația Tinerilor din Jimbolia, înființată în anul 2006, deține activități specifice acestei categorii de vârstă, cu un accent deosebit pe lărgirea orizontului tinerilor, promovarea cetățeniei europene, a solidarității și diversității culturale, a schimbului de practici și dobândirii de noi competențe. De câțiva ani, asociația este implicată activ în proiectul „Întâlnirea Europeană a Tinerilor”, alături de localitățile Trebur, din Germania și Verneuil sur Avre, din Franța. Până acum au avut loc două ediții complete ale acestor întâlniri de tineret, fiecare organizație din cele trei țări participante la proiect fiind gazdă și organizator de câte două ori. La cele opt întâlniri de tineret au participat aproape 100 de tineri români. În vara anului 2013 Jimbolia a fost gazdă a treia oară pentru tineri din cele trei țări partenere în acest proiect.

Alte ONG-uri au ca obiect asistența persoanelor abuzate („SCOP”), promovarea artei și culturii („Dialog Art”), desfășurarea unor activități specifice femeilor („Élet”) ș.a. De curând a fost deschisă „Fundatia Sf. Francisc”, un centru de asistență socială pentru copii de până la 14 ani care vin din familii defavorizate. O activitate febrilă desfășoară din 2008 *Rotary Club Jimbolia*, implicat în mai multe activități cu tentă social-culturală și comunitară: sprijinirea tinerilor merituoși, a persoanelor defavorizate sau cu dizabilități, organizarea de evenimente culturale și sportive, implicarea cetățenilor în păstrarea curățeniei orașului etc.

Centrul de zi pentru persoanele cu dizabilități „Nu mă uita” s-a deschis în 2002, prin preocuparea și sprijinul substanțial al unei jimboliene ce locuiește în prezent în Germania, Elisabeth Anton, și a Primăriei. Asociația de caritate germană „Caritas Speyer” a făcut donații consistente pentru amenajarea și dotarea centrului, iar în anul 2011, printr-un proiect european, centrul a fost reabilitat și extins, astfel că, și în acest loc sunt condiții deosebite de desfășurare a activităților specifice.

De asemenea, *programul „Roma acces”*, derulat pe parcursul anului 2000 destinat comunităţii rromilor a fost o încercare reuşită în privinţa creării condiţiilor unei mai bune integrări sociale a acestei comunităţi în viaţa oraşului.

O importanţă deosebită în viaţa oraşului o are *Asociaţia Microregională de Dezvoltare a Localităţilor „Banat-Ripensis”*, din care fac parte şi unele localităţi din vecinătatea Jimboliei (Comloşu Mare, Lenauheim, Cărpiniş, Cenei, Uivar şi Săcălaz) şi care are menirea de a promova cooperarea pe multiple planuri între diferitele localităţi din România, Serbia şi Ungaria. Dintre proiectele care s-au materializat prin participarea directă a Asociaţiei Banat-Ripensis, cu participarea Consiliului Local Jimbolia, se remarcă înfiinţarea a două instituţii esenţiale pentru dezvoltarea comunitară a urbei: Grupul de Acţiune Locală (GAL) şi Centrul de Dezvoltare Comunitară, acţiuni finanţate de Uniunea Europeană prin programul PHARE.

Un rol important în dezvoltarea oraşului îl are *Grupul de Acţiune Locală (GAL) „Banat-Vest”* constituit în anul 2012 – un parteneriat public-privat, care reuneşte 60 de membri (persoane fizice din mediul privat, public şi mediul asociativ). Rolul acestei entităţi asociative este de a implementa Planul de dezvoltare al teritoriului ce cuprinde oraşul Jimbolia şi zece comune învecinate (Cărpiniş, Cenei, Checea, Comloşul Mare, Gottlob, Iecea Mare, Lenauheim, Otelec, Săcălaz şi Uivar). Aici publicul interesat va primi informaţiile necesare pentru elaborarea, depunerea şi implementarea proiectelor LEADER, cu un buget total de 2,3 milioane de euro, destinate dezvoltării teritoriului acoperit de GAL. Până la sfârşitul anului 2015, un număr de peste 120 de proiecte, în valoare totală de 2,3 milioane de euro, vor fi realizate pe teritoriul Microregiunii Banat-Ripensis.

Centrul de Dezvoltare Comunitară (C.D.C.) dispune de un sediu multifuncţional pe strada Ştefan cel Mare nr. 9 în care sunt incluse mai multe spaţii destinate cursurilor, conferinţelor, întâlnirilor. Aici îşi desfăşoară activitatea mai multe organizaţii non-guvernamentale locale. Acestea vor putea realiza activităţi sau proiecte proprii, întreaga dotare existentă fiind pusă în folosul dezvoltării societăţii civile. De la înfiinţare Centrul de Dezvoltare Comunitară a găzduit

o serie de întâlniri pe teme de interes pentru diferite instituții și firme locale, pentru diverși specialiști (medici, jurnaliști, economiști) sau pentru diferite grupuri sociale.

Alte proiecte ale Asociației „Banat Ripensis”, în colaborare cu Consiliul Local, au condus la formarea unui *Consiliu local al copiilor* și a unui *Consiliu local al tinerilor*, ambele alese democratic în 2003. Aceste organisme sunt sprijinite financiar și moral de Asociație și de Consiliul adulților, desfășurând activități legate de nevoile copiilor și ale tinerilor. Scopul acestor proiecte este familiarizarea tinerilor cu modul de organizare și funcționare a administrației publice locale și de a crea viitori lideri locali.

Proiectul „*Trasee ale comunicării între microregiuni transfrontaliere*”, realizat în parteneriat cu „Asociația Consiliilor Locale pentru dezvoltarea teritorială a Microregiunii Csanád” din Ungaria (compusă din localitățile Apátfalva, Csanádpalota, Királyhegyes, Kövegy, Magyarcsanád și Nagylak) urmărește dezvoltarea capacităților de cooperare în domeniul cultural și artistic a celor 13 comunități locale aparținând celor două microregiuni. A fost elaborat un studiu privind potențialul turistic și cultural al celor două microregiuni și sunt în curs de derulare diferite activități comune româno-maghiare în domeniile artei ceramice, confecționării jucăriilor din lemn, al tradițiilor culinare, al turismului cultural și sportiv și comunicării transfrontaliere. Obiectivul major al proiectului este crearea unei rețele de cooperare durabilă între cele două microregiuni, care să dezvolte pe viitor proiecte comune în domeniile social, cultural și economic.

Învățământul din Jimbolia cuprinde două unități preșcolare, o școală gimnazială (cu clasele I-VIII) și o unitate de nivel liceal. Populația școlară cuprinde peste 2700 de elevi (din care 416 în învățământul preșcolar, 1297 în cel gimnazial și aproape 1000 în cel liceal), iar în activitatea școlară sunt implicate 138 de cadre didactice (educatori, învățători, maiștri-instructori și profesori). Populația școlară a început să scadă începând cu anii '90, dar se menține la un nivel constant începând cu anul 2002. Numărul de copii ce corespund unui cadru didactic (21,8) este peste media națională (19,0) și indică o situație la limita unui nivel corespunzător. Proporția

cadrelor didactice calificate a crescut de la 65% înainte de 1989, la 89% în prezent.

La Şcoala Gimnazială Jimbolia sunt cuprinşi peste 1200 de elevi în cele patru clădiri din diferite zone ale oraşului şi în cartierul mai îndepărtat „Clarii Vii”.

Liceul Tehnologic „Mihai Eminescu”, cu circa 1000 de elevi, are în componenţa sa clase de liceu, şcoală de arte şi meserii şi cursuri postliceale. Urmare a unei investiţii de 380.000 de euro din partea Landului Renania de Nord – Wesfalia, liceul oferă condiţii de instruire de excepţie, având cabinete moderne de mecanică, electrotehnică şi reparaţii maşini agricole. Cu acelaşi sprijin german au mai fost realizate două ateliere şcoală, de sudură şi de hidraulică-pneumatică.

În cadrul celor două unităţi pentru copiii de vârstă preşcolară funcţionează cinci grădiniţe, cu program normal şi cu program prelungit.

6

TURISMUL

6.1. Itinerar jimbolian

Imaginea despre un oraş adeseori nu concordă cu cea pe care ne-o oferă unele publicații oficiale: călătorul selectează și-și organizează impresiile după un cod personal. Ce rămâne însă întipărit în memorie este ceea ce a văzut vizitând oraşul, ceea ce l-a impresionat mai mult.

Vă propunem în cele ce urmează un itinerar jimbolian, marcat de istoria oraşului și de emblemele ei: edificii vechi, valoroase, monumente de artă și arhitectură. Unele dintre acestea sunt puse în valoare, altele păstrează încă urmele timpului și ale degradării, dar, în final, toate nu alcătuiesc altceva decât personalitatea oraşului.

Itinerarul nostru începe în fața gării. Clădirea masivă, recent renovată, a Gării *din Jimbolia* datează din anul 1900, dar încă din 1857 aici ajungea, de la Timișoara, a doua cale ferată construită pe teritoriul actual al României. Din fața gării începe principala arteră a oraşului (Strada Republicii), orientată nord-sud, care face legătura cu punctul rutier de trecere a frontierei româno-sârbe. După câțiva zeci de metri, pe partea stângă, ne întâmpină o frumoasă *Biserică greco-catolică*, iar pe partea dreaptă clădirea modernă a *Băncii Comerciale Române*. De la intersecția cu strada L. Rebreanu, (Calea Timișoarei spre est) începe, practic, centrul oraşului Jimbolia. Pe partea dreaptă, pe „*aleea scriitorilor*” străjuiesc cele trei busturi inaugurate în ultimii ani: Peter Jung, Mihai Eminescu (în fața Bibliotecii Orașenești) și Petöfi Sandor (în fața Liceului), iar pe partea stângă, pe „*aleea compozitorilor*”, busturile lui George Enescu, Bartók Bela și Emmerich Bartzter. Toate sculpturile sunt

opera artistului plastic local Soltesz Theophil. La numai câțiva zeci de metri se află cele două simboluri ale orașului: *Statuia Sf. Florian și Biserica romano-catolică*.

Statuia Sf. Florian. A fost ridicată înainte de anul 1866, menționat pe postament⁸, în cinstea Sfântului Florian, patron al orașului și sfânt din calendarul catolic, ocrotitor împotriva incendiilor și inundațiilor – catastrofe care au afectat în nenumărate rânduri localitatea, după colonizarea șvabilor. Impresionanta sculptură a fost executată din gresie de culoare gri și are trei elemente de bază: postamentul, stâlpul de susținere și statuia propriu-zisă. Toată construcția are o înălțime de 6,76 m, din care 1,75 m – postamentul, în formă de octogon. Soclul îngust, pe care se află stâlpul de 2,6 m, este pătrat și are baza cubică ornamentată. Pe acest stâlp este așezată statuia propriu-zisă, care are o înălțime de 2,41 m, din care 2,2 m reprezintă figura sfântului. Statuia a fost restaurată în anul 2002 de cunoscutul specialist în domeniu, timișoreanul Ion Oprescu.

Biserica romano-catolică „Sf. Vendelin”. Primul așezământ romano-catolic datează din 1766, fiind ridicat odată cu așezarea coloniștilor șvabi în localitățile Hatzfeld și Landestreu. Biserica inițială era însă mult mai mică și în scurt timp a devenit neîncăpătoare. De aceea, în 1876 a fost mărită și renovată în întregime. În 1911, turnul bisericii avea să fie supraînălțat de la 39 m la 53,5 m, rămânând până astăzi cea mai înaltă construcție a orașului. Elementele principale ale arhitecturii se încadrează stilului neoromanic. În interior, altarul principal este dominat de tabloul pictat în ulei (1877), pe pânză (300x180 cm), copie a Madonei Sixtine de Rafael și dedicată Sf. Vendelin, patronul bisericii. Originalul tabloului (operă a pictorului Pállik Béla din Budapesta) se află la Dresda – Germania. Din cele patru altare laterale, unul provine din capela castelului „Csitó” a contelui Csekonicș și a fost strămutat aici după demolarea castelului în 1937. Frescele, pictura de pe pereți și plafonul bisericii

⁸ Anul 1866 se referă, probabil, la data aniversării a 100 de ani de la colonizarea germană. Anul ridicării statuii nu este cunoscut, însă ea datează cu certitudine din perioada de dinaintea anului 1866. În raportul vizitației canonice a episcopului Lanovics din anul 1837 statuia este deja menționată pe locul unde se află și astăzi. Faptul este confirmat și de „Datele topografice despre târgul Jimbolia”, al cărui original se află la Biblioteca Națională Széchény din Budapesta, adunate de notarul localității în anul 1859.

au fost realizate de pictorul arădean Geza Ulrich și de jimbolianul Paul Schnur în anul 1929. Tot în acest an, vechea orgă a fost înlocuită cu una de tip Wegenstein cu un pedal, 27 registre sunătoare și 1796 de tuburi. Din cele cinci clopote ale bisericii, cel mai mare are o greutate de 0,6 tone. Hramul bisericii se sărbătorește în fiecare an la 20 octombrie.

Continuându-ne itinerariul, vom poposi după câțiva pași în parcul din fața Primăriei. Atât parcul cât și clădirea Primăriei au făcut parte din domeniile **contelui Csekonics**, personalitatea care a marcat pregnant dezvoltarea edilitară și economică a orașului. Generalul Csekonics József (1757-1824) a cumpărat domeniul Jimbolia de la Administrația camerală de la Viena în anul 1800. Rolul însemnat pe care l-a jucat în viața orașului s-a concretizat în mai multe clădiri de un rafinament aparte, dar mai ales în construcția de căi ferate. Cele mai frumoase clădiri care au aparținut familiei Csekonics sunt „castelul interior” (azi clădirea Primăriei) și castelul „Csitó”. Dacă și astăzi clădirea Primăriei impresionează prin rafinamentul arhitecturii sale, în schimb castelul „Csitó” a supraviețuit doar ca o legendă a Jimboliei.

Castelul „Csitó”⁹ era situat în partea de sud a orașului, în direcția vămii de azi. Construcția sa a fost începută în anul 1863 și terminată în anul 1870. Arhitectura sa în stil anglo-saxon a fost concepută de arhitectul Ybl Miklos, de al cărui nume se leagă și frumoasa clădire a Operei din Budapesta. Castelul era înconjurat de un parc care se întindea pe mai multe hectare, iar interioarele sale rivalizau cu cele mai celebre palate din Viena sau Budapesta¹⁰. Din păcate după primul război mondial, datorită problemelor financiare ale familiei Csekonics, generate de exproprierea averii sale de către statul sârb, s-a hotărât demolarea castelului „Csitó”,

⁹ În limba maghiară „csitő” înseamnă „tăcere”.

¹⁰ Iată ce relatează Borovszky Samu în 1911 despre interioarele castelului: „sălile castelului sunt pline de mobile valoroase, antice, picturi și alte obiecte de artă. Aici se găsesc circa 6000 volume de cărți valoroase, care au fost cumpărate la începutul veacului trecut [...]. Mai departe în sufragerie, se găsesc două goblenuri originale de mare valoare. În salon se află un dulap împodobit cu juvele valoroase din lemn exotic, mai multe vase japoneze, dulapuri ornamentale antice, câteva ceasuri valoroase din porțelan de Meissen, oglinzi venețiene și mai multe porțelanuri de Sevres. Pe coridoare sunt circa 1000 de trofee de cocoși de rasă, pe celălalt coridor se află peste 1000 de trofee, proprietatea fiilor contelui. În camera de conversație și joc se găsesc bronzuri, vase arăbești etc”.

sfătuitoarii contelui sperând la mari câștiguri din vânzarea materialelor rezultate în urma demolării. Astfel, în 1937 a dispărut de pe suprafața orașului, cea mai frumoasă clădire a Jimboliei, un palat de certă valoare arhitectonică, care a fost construit pentru mai multe secole, însă, a fost demolat, neașteptat de repede, până la ultima cărămidă.

După J. Vastag (1995) proprietatea totală a contelui Csekonics András, în anul 1911 era alcătuită din 22.361 ha de teren, iar pe domeniile Csekonics erau angajați 48 de funcționari, 719 muncitori, 105 meseriași, 63 servitori, 3000 muncitori sezonieri. Domeniile Csekonics asigurau atunci traiul a circa 7000 de persoane.

Tot pe strada Republicii, la câțiva pași de clădirea Primăriei, se află edificiul impozant al *Bisericii Ortodoxe Române*.

Biserica Ortodoxă „Buna Vestire”. Piatra de temelie a actualei biserici s-a pus în anul 1933. Ea avea să fie terminată în 1942, când a fost târnosită sub hramul sărbătorii „Bunei Vestiri” (25 martie). Planul Bisericii a fost întocmit de arhitectul român Victor Vlad, iar lucrările au fost executate în stil neobizantin, cu trei turlle și o boltă cilindrică, acoperită în întregime cu țiglă. Pictura murală inițială în ulei a fost executată de pictorul Vasile Hudici între anii 1938-1941, în același stil neobizantin. Iconostasul din lemn de tei și mobilierul interior au fost realizate de către sculptorul ieșean Ioan Antonescu între anii 1938-1944. Din anul 2004, cu ocazia sărbătorii *Adormirii Maicii Domnului* – al doilea hram al Bisericii (15 august), sub patronajul Bisericii Ortodoxe se organizează tradiționala rugă bănățeană la care participă formații de muzică populară, meșteri artizani și artiști populari din toată țara.

Itinerarul nostru continuă pe strada Republicii, spre sud în direcția vămii. La intersecția cu strada Dr. Diel se poate admira o frumoasă *casă șvăbească*, restaurată recent. Traseul continuă pe strada Conte Csekonics, trece pe lângă ștrandul termal, ideal pentru recreere și tratament și se oprește pentru un ultim popas la *Spitalul “Dr. Diel”*. Fondatorul spitalului este Dr. Karl Diel (1855-1930), unul din cei mai cunoscuți chirurghi ai vremii sale. Spitalul a luat ființă în 1896 și are în prezent peste 250 de paturi.

6.2. Alte obiective turistice

Muzeul „Stefan Jäger” (Strada T. Vladimirescu). Este dedicat vieţii şi activităţii pictorului Stefan Jäger (1877-1962). Deschis în 1996, a fost construit, cu sprijinul landului german Bavaria, cuprinzând fosta casă memorială dedicată pictorului (inaugurată în 1969) şi un corp de clădire nou. Clădirea include: o secţie de etnografie, o secţie de arheologie, o încăpere destinată personalităţilor jimboliene, o sală de şedinţe, o cameră tradiţională şvăbească şi un spaţiu destinat expoziţiilor. Atelierul pictorului a rămas neschimbat şi cuprinde, pe lângă obiecte ce au aparţinut pictorului, 11 lucrări în ulei, acuarele şi schiţe.

Muzeul Pompierilor „Sf. Florian” (Strada L. Rebreanu). A fost înfiinţat în anul 1993 la iniţiativa asociaţiei Pompierilor Civili „Sf. Florian” Jimbolia, cu sprijinul Primăriei şi a Muzeului Banatului din Timişoara, pentru a cinsti activitatea pompierilor voluntari în lupta contra incendiilor. Muzeul prezintă obiecte şi dotări specifice formaţiilor voluntare de pompieri din Banat din perioada anilor 1880-1970, care au aparţinut pompierilor jimbolieni, tablouri, fotografii, diplome şi trofee obţinute de pompierii voluntari la concursurile profesionale.

Muzeul presei „Sever Bocu” (Strada Ştefan cel Mare) s-a înfiinţat la iniţiativa şi prin contribuţia poetului Petre Stoica şi are ca scop principal păstrarea, prezentarea şi promovarea valorilor culturale, istorice şi a evenimentelor social-politice şi economice reflectate de-a lungul timpului în presa scrisă. Cu o suprafaţă de 600 m², muzeul cuprinde mai multe săli în care sunt prezentate diferite colecţii de ziare vechi, almanahuri şi calendare din secolele al XIX-lea şi al XX-lea. Între obiectele valoroase ale muzeului se numără şi câteva specimene de ziare rare, imagini din viaţa cotidiană a tipografilor şi desene de presă, iar pentru o imagine cât mai veridică a activităţii poligrafice, sunt prezentate o tiparniţă şi încă două piese specifice atelierelor tipografice mai vechi.

Muzeul căilor ferate, situat în apropierea Gării, a fost inaugurat la 15 noiembrie 1997, cu prilejul aniversării a 150 de ani de la inaugurarea căii ferate Jimbolia – Timișoara. Muzeul pune la dispoziția vizitatorilor o expoziție de cărți poștale ce ilustrează istoria locomotivelor de la cele cu aburi până la cele moderne, o serie numismatică ce conține tipuri de monede care au circulat în această zonă, precum și o colecție de legitimații de călătorie. Tot aici pot fi văzute și diferite obiecte vechi, specifice transportului feroviar: prese de plumbuit vagoane, felinare, sisteme de semnalizare, valize, o tricicletă de revizie a liniei cu o vechime de peste 100 de ani etc.

Casa memorială „Dr. Karl Diel” (Strada Dr. Diel). A fost inaugurată în anul 2000 prin efortul comun al doamnei prof. univ. Dr. Pia Brânzeu, strănepoata reputatului chirurg, Spitalului Orășenesc și al Primăriei Orașului Jimbolia. O statuie a acestei personalități se află în fața Primăriei.

Biserica romano-catolică din cartierul Futok (Calea Mărășești). Edificiul a fost ridicat între anii 1928-1929, în stil neogotic, după planurile arhitectului jimbolian Hans Jänner, fiind dedicate memoriei lui Michael și Jakob Bohn. Construcția a fost finanțată de familia Bohn, proprietara de atunci a fabricii de cărămizi și țigle și a fost realizată în întregime cu materiale produse de această renumită fabrică. De mare valoare sunt tabloul altarului – reprezentându-l pe Sf. Arhanghel Mihail, patronul bisericii – și alte două tablouri ce aparțin cunoscutului pictor jimbolian Stefan Jäger.

6.3. Locuri de agrement

„Bălțile” Jimboliei. Se află situate la ieșirea din Jimbolia pe șoseaua ce duce spre localitatea Comloșul Mare. Sunt de fapt lacuri de origine antropică rezultate în urma excavațiilor de argilă necesară fabricării cărămizilor efectuate de fosta întreprindere „Ceramica”. Au suprafețe de până la 7 ha și adâncimi de până la 25-30 de metri. Deși nu sunt amenajate din punct de vedere turistic, ele constituie un loc preferat pentru amatorii de pescuit (lacurile sunt populate cu

specii valoroase de crap, știucă, somn) și un loc ideal de recreere în zilele călduroase de vară.

Ștrandul termal. Reprezintă o veritabilă alternativă la canicula din timpul verilor. Este dotat cu trei bazine de înot, dintre care unul de dimensiuni olimpice, iar altul cu apă termală, terenuri de volei și baschet, puncte alimentare, un spațiu amenajat pentru picnic. Cât despre apele termale, acestea sunt indicate pentru efectele benefice pe care le au asupra următoarelor afecțiuni: *spondiloză, gonartroză, coxartroză, reumatism articular cronic, discopatie lombară, lombalgie, lombo-sciatică, poliartrorze, nevralgii intercostale, insuficiență circulatorie, osteoporoză, afecțiuni ginecologice*. Înainte de începerea tratamentului este necesară consultarea medicului specialist deoarece există și contraindicații în cazul unor afecțiuni cum ar fi cele *cardiovasculare, dermatologice sau neoplazice*.

6.4. Restaurante. Hoteluri

Restaurantul „Riviera” (Strada Republicii). Un loc ideal pentru întâlniri cu prietenii, pentru servirea mesei cu familia sau pentru întâlniri de afaceri. Atmosfera calmă, prietenească, mobilierul elegant, dar și calitatea preparatelor servite alcătuiesc o ambianță de neuitat.

Resturant „Santa Maria” (Strada Republicii). Situat în plin centru al orașului, este locul preferat de întâlnire al jimbolienilor. Ambianța modernă, nonconformistă, tinerească, servirea ireproșabilă și excelenta terasă, plină de farmec în nopțile de vară, fac acest loc de nelipsit din niciun itinerar jimbolian.

Restaurant- Pizzeria „Venezia” (Strada Republicii). Localul propune o gamă largă de pizza. Ambianță tânără, agreabilă și familiară. Servire atentă și amabilă. Serile romantice petrecute pe terasă, în nopțile de vară, la lumina lumânărilor dau un farmec special acestui loc. Invitații au parte de momente inedite oferite de proprietarul localului, care cântă la chitară, antrenează vizitatorii. Atmosfera creată atrage tineri din localitățile învecinate și îi determină pe străinii care

i-au trecut pragul să revină.

Restaurant „Anton Astrid” (Calea Mărășești), inaugurat recent, oferă vizitatorului servicii excelente și dispune de bar, sală de jocuri, pizzerie, terasă în aer liber. Restaurantul oferă o atmosferă deosebită pentru organizarea de evenimente speciale: petreceri, baluri, team-parties etc.

Hotel-Restaurant „Classic” (Strada T. Vladimirescu) propune o ambianță modernă, relaxantă. Dispune de o terasă interioară și oferă preparate culinare din domeniul bucătăriei șvabești. O bună ocazie de rememorare a specificului german pe care Jimbolia l-a avut vreme de secole. Hotelul are o capacitate de 30 de locuri și dispune de 2 tipuri de apartamente: duble (camera de zi, dormitor, baie cu cabină de duș) și simple (dormitor, hol, baie cu cabina de duș), fiecare apartament fiind dotat cu frigider și cu televizor în fiecare cameră.

Hotelul „Santa Maria” (trei stele), situat în centrul orașului, într-o clădire istorică cu un stil arhitectonic clasic care se păstrează și astăzi, oferă camere cu un ambient modern și spații amenajate pentru birouri.

Pensiunea agroturistica „Eden RV” este situată la ieșirea din orașul Jimbolia către comuna Grabați. Pensiunea dispune de un număr de 8 camere echipate modern și un restaurant care se bazează în mare parte pe producție proprie. De curând pensiunea dispune și de o piscină dotată cu echipament de ultimă generație cu o suprafață 200 mp, precum și de echipamente SPA. Turiștii au la dispoziție un lac amenajat pentru pescuit sportiv, populat cu diferite specii de pește (crap, somn, știucă etc).

7

REZUMAT

Oraşul Jimbolia se află situat în partea de vest a României, la 572 km distanţă faţă de Bucureşti pe calea ferată şi 600 km pe şosea, fiind străbătut de meridianul de 20°38' longitudine estică şi de paralela de 45°46' latitudine nordică. În cadrul judeţului Timiș se află în extremitatea vestică, la 39 km distanţă (pe calea ferată) de reşedinţa acestuia, municipiul Timișoara. Ca poziţie geografică, oraşul Jimbolia este situat în Câmpia Banatului, la contactul dintre Câmpia Timișului şi Câmpia Mureşului. Un aliniament de sate marchează limita dintre cele două unităţi de relief: Checea-Cărpiniş-Satchinez. Altitudinea medie a oraşului este de 82 de metri. Din punct de vedere climatic, oraşul este situat în cadrul tipului de climat temperat-continental specific Europei Centrale, dar în care se resimt şi influenţe mediteraneene. Elementele de ordin bio-pedogeografic se încadrează, de asemenea, ca specific, arealului central european.

În sistemul urban românesc, Jimbolia face parte din categoria oraşelor mici, sub 20.000 de locuitori, la nivel naţional ocupând locul 187 din cele 320 de oraşe ale ţării (în anul 2011). În cadrul judeţului Timiș, oraşul Jimbolia ocupă locul IV ca număr de locuitori (*10.048 locuitori în 2011*) după oraşele Timișoara, Lugoj şi Sânnicolau Mare, deţinând 1,5% din populaţia totală a judeţului şi 2,5% din populaţia urbană a acestuia.

Substratul geologic este puternic fragmentat şi se caracterizează printr-o mare mobilitate tectonică. Din punct de vedere al reliefului se încadrează Câmpiei Jimboliei, subdiviziune a Câmpiei Mureşului ce alcătuieşte partea nordică a Câmpiei Banatului. Clima oraşului se caracterizează prin valori termice anuale de 10,7°C şi precipitaţii medii de 570 mm/an. Din punct de vedere al hidrografiei

se remarcă apele de adâncime cu caracter ascensional și geotermal. Vegetația predominantă este alcătuită din pajiști stepice înlocuite în mare parte cu culturi agricole. Solurile sunt foarte fertile și fac parte din categoria cernoziomurilor.

Prima atestare documentară a orașului datează din anul 1333. Până la colonizările din 1766 s-a numit Chumbul, Chombol, Csomboly, Zsomboly. Odată cu colonizările germane, localitatea se va numi *Hatzfeld*, iar din 1924, *Jimbolia*. În 1857, Jimbolia este legată de Timișoara prin una din primele căi ferate de pe teritoriul actual al României. Prima unitate industrială este înființată în anul 1864 – Fabrica de cărămizi și țigle „Bohn & Co” (viitoarea „Ceramica”). A doua jumătate a secolului al XIX-lea se remarcă printr-o impetuoasă dezvoltare edilitară și urbanistică. Zestrea edilitară a orașului se îmbogățește cu edificii de un rafinament aparte precum: castelul „Csito”, Palatul Administrativ, Statuia Sf. Florian ș.a.

După 1944, Jimbolia devine un important centru industrial și, ca mărime demografică, *al treilea oraș din județul Timiș* (15.259 locuitori în 1981). După 1989, în perioada postcomunistă, orașul a parcurs ample transformări de ordin economic, politic și social. Există perspective pozitive în privința investițiilor străine, dotărilor edilitare și a dezvoltării orașului în general.

Din punct de vedere economic, în prezent, orașul polarizează o zonă relativ mică. Aria de recrutare a forței de muncă nu depășește zona strict locală și câteva comune din imediata vecinătate. Agricultură ocupă în cadrul orașului o pondere însemnată. Fondul funciar cuprinde 9.735 ha teren agricol din care 92% teren arabil și 8% pășuni și fânețe. Solurile sunt de mare fertilitate, din categoria cernoziomurilor cu un înalt potențial productiv. Predomină cultura porumbului, urmată de cea a grâului, cu producții peste media națională.

Industria este concentrată în mai multe societăți comerciale. Profilul industrial al orașului este dominat de producția de componente electronice și industria mecanică la care se adaugă și alte ramuri ale industriei ușoare (încălțăminte, confecții, textile). În industrie activează 66% din populația activă a orașului (2011).

Sectorul serviciilor avea în anul 2011 o pondere de 27% din populația activă a oraşului. În domeniul *transporturilor feroviare*, Jimbolia dispune de acces la căile ferate secundare: Timișoara – Jimbolia – Kikinda (Serbia) și Jimbolia – Lovrin. Traficul de marfă și de călători, însă, a scăzut accentuat în ultimii douăzeci de ani, iar infrastructura are nevoie de ample lucrări de reabilitare și modernizare. În domeniul *rutier*, Jimbolia are acces la drumurile naționale 59A, Timișoara – Jimbolia – Srpska-Crnja (Serbia) și 59C, Jimbolia – Sânnicolau Mare. Legătura cu localitatea Lovrin se face pe drumul județean DJ 594. Aceste trei drumuri sunt modernizate, însă calitatea infrastructurii așteaptă încă a fi ameliorată.

Oraşul dispune de cinci grădinițe pentru copiii preșcolari, o școală gimnazială unde învață peste 1000 de elevi și un liceu tehnologic pentru 1200 de elevi. Liceul dispune de dotări de excepție prin sprijin guvernamental din partea landului german Rhenania de Nord – Westfalia: cabinete de informatică, electrotehnică, electronică, mecanică, sudură, hidraulică-pneumatică și reparații mașini agricole.

Primăria și alte asociații din oraș au deschis cinci centre sociale care primesc o largă categorie de persoane cu dificultăți (copii și tineri cu handicap, copii provenind din familii sărace, persoane vârstnice etc.). Serviciile medicale către populație sunt asigurate de către cinci cabinete medicale, patru cabinete stomatologice private și un spital orașenesc cu o capacitate de 125 de paturi.

În ultimii ani, oraşul a cunoscut o veritabilă renaștere culturală beneficiind de instituții de cultură foarte active: Casa de Cultură, mai multe muzee, Biblioteca orașenească ș.a. *Memorialul „Petre Stoica”* care a funcționat până la moartea poetului (2009) sub denumirea de *Fundația culturală româno-germană „Petre Stoica”* are drept scop reconstituirea vieții culturale și spirituale române și germane de pe teritoriul Banatului, promovarea valorilor tradiționale ale democrației europene (pluralism, specificitate și dialog interetnic). Ființează din anul 1994 și, de la data înființării, a organizat numeroase aniversări comemorative, expoziții documentare, simpozioane, lansări de carte, audiții muzicale etc. Biblioteca Fundației cuprinde 16.000

de volume în limbile română și germană, dintre care unele de mare valoare bibliofilă. De mare interes sunt și colecțiile de numismatică, de filatelie, de cartofilie și ex-librisuri, importante manuscrise ale unor scriitori români și germani, tablouri, gravuri și obiecte casnice muzeale.

O serie de evenimente organizate de Primărie în ultimii ani au devenit deja tradiție: Raliul Jimboliei, Festivalul euroregional de muzică blues „Jimbo-blues”, „Zilele jimboliene” – sărbătoarea orașului, sărbătoarea de Ignat – concurs gastronomic de preparare a porcului, Festivalul obiceiurilor și datinilor de Crăciun „O brad frumos!”.

Infrastructura sportivă este compusă dintr-un stadion cu 10.000 de locuri, două săli de sport și un ștrand cu bazine termale și facilități pentru sport.

Orașul dispune de mai multe restaurante, cafenele și baruri la care se adaugă trei capacități de cazare (două hoteluri și o pensiune).

Jimbolia este angajată în mai multe acorduri de cooperare cu alte comunități din străinătate: Kikinda și Novi Kneževac din Serbia, Puztamérgeș din Ungaria, Gundelfingen din Germania, Dunajská Streda din Slovacia.

SUMMARY

The city of Jimbolia is situated in the western part of Romania, 572 kilometers from Bucharest by train and 600 kilometers by car, and is crossed by the 20°38' east longitude meridian and the 45°46' north latitude parallel. Within Timis County the city is situated in the western extremity, 39 km (by train) from the seat of the county, Timisoara. Regarding the geographical position, the city of Jimbolia is located in the Banat Plain, in the contact region of the plains "Timiș Plain" and "Mureș Plain". An alignment of villages marks the boundary between the two units of relief: Checea-Cărpiniș-Satchinez. The average altitude of the city is 82 m. From the climatic point of view the city is located in the temperate continental climate specific to Central Europe, but with Mediterranean influences. From a Bio-pedo-geographical aspect the elements fall in the specific Central European habitat as well.

In the Romanian urban system, Jimbolia is part of the small towns, under 20.000 inhabitants, nationally ranked 187 out of the 320 cities of the country (in 2011). In Timiș County Jimbolia is a rank IV city (*10.048 inhabitants in 2011*) following the cities: Timișoara, Lugoj and Sănnicolau Mare, holding 1,5% of the total population and 2,5% of the urban population of the county.

The geological substrate is strongly fragmented and is characterized by high tectonic mobility. In terms of relief the city falls in the "Jimbolia Plain", subdivision of the "Mureș Plain", which makes up the northern part of the Banat Plain. The climate of the city is characterized by an average temperature of 10,7°C/year and an average precipitation of 570 mm/year. In hydrographic terms, deep waters with an ascending and geothermal character are distinguished.

The predominant vegetation consists of grassland steppes largely replaced by agricultural crops. The soils are very fertile and are part of the chernozem soil category.

The first document of the city dates from 1333. Until the colonization from 1766 the city was named Chumbul, Chombol, Csomboly, Zsomboly. With German colonization the city will be called *Hatzfeld*, and, from 1924, *Jimbolia*. In 1857, Jimbolia is connected to Timișoara by one of the first railroads in the present territory of Romania. The first industrial unit is founded in 1864 – “Bohn & Co” brick and tile factory (the future „Ceramica”). The second half of the nineteenth century is characterized by a sweeping edilitar and urban development. The edilitar heritage of the city is enriched with edifices of special refinement, such as: „Csito” Castle, Administrative Palace, Statue of St. Florian, etc.

After 1944 Jimbolia is an important industrial center and the third largest city, regarding the number of inhabitants, in Timis County (15.259 inhabitants in 1981). After 1989, in the post-communist period, the city has undergone important economical, political and social transformations. There is a positive outlook on foreign investment, public utilities and general city development.

From an economical point of view the city currently polarizes a relatively small area. The range of labor recruitment does not exceed the strictly local area and some of the neighboring localities. Agriculture occupies a significant part within the city. The land comprises cover 9.735 ha of land of which 92% arable terrain and 8% pastures and hayfields. The soils are highly fertile, from the chernozems category, with a high productive potential. The cultivation of maize, followed by that of the wheat, with yields above the national average, is predominant.

The industry is concentrated in several commercial societies. The industrial profile of the city continues to be dominated by light industry (footwear, confections, textiles) followed by the electrical and electro technical industry, the mechanical industry and plastics industry. 66% of the active population of the city works in industries (2011).

The services sector accounted for 27% of the active population of the city in 2011. In rail transport Jimbolia has access to the following secondary railway lines: Timișoara – Jimbolia – Kikinda (Serbia) and Jimbolia – Lovrin. Unfortunately the freight and passenger traffic declined sharply in the past twenty years, and the infrastructure needs to undergo extensive rehabilitation and modernization. In the field of road access, Jimbolia has access to the national roads 59A, Timișoara – Jimbolia – Srpska-Crnja (Serbia) and 59C, Jimbolia – Sânnicolau Mare. The access to Lovrin is done on the county road DJ 594. These three roads are modernized, but the quality of the infrastructure is still waiting to be improved.

The city has five kindergartens for preschool children, one high school with over 1000 attendants and a technology high school for 1200 students. The high school has exceptional facilities through the governmental support of the German Land of North Rhineland-Westphalia: computer, electro-technical, electronics, mechanics, welding, hydraulics-pneumatics and agricultural machinery repair cabinets.

The mayor's office and other associations of the city have opened five social centers receiving a broad range of people with difficulties (children and youth with disabilities, children from poor families, the elderly, etc.). Medical services are provided to the population by five medical stations, four private dental offices and a city hospital with a capacity of 125 beds.

In recent years the city has experienced a true cultural renaissance benefiting from very active cultural institutions: Cultural House, several museums, City Library, etc. The „*Petre Stoica*” Memorial, which operated until the poet's death (2009) under the name: „*Petre Stoica*” Romanian-German Cultural Foundation, aims to reconstitute the cultural and spiritual life of Romanian and German life in the Banat territory, promoting traditional values of European democracy (pluralism, specificity and interethnic dialogue). Existing from 1994, since its establishment, the foundation has organized numerous commemorative anniversaries, documentary exhibitions, symposiums, book launchings, musical auditions etc. The foundations library

has 16.000 volumes in Romanian and German, some of which have a great bibliophile value. The numismatic, philately, map and ex-libris collections, important manuscripts of Romanian and German writers, paintings, prints and household appliances of historic value are of great interest.

A series of events organized by the Mayor's Office in the past years have become a tradition: Rally of Jimbolia, „Jimbo-blues” euro-regional blues festival, „Jimbolia's Days” – the festival of the city, the festival of Ignat – gastronomic pork preparation contest, „Oh, Christmas Tree” - Christmas customs and traditions festival.

The sports infrastructure consists of a stadium with 10,000 seats, two gyms and a swimming facility with thermal pools and sports facilities.

The city has many restaurants, coffee rooms and bars, plus three accommodations (2 hotels and a lodging house).

Jimbolia is committed to several cooperation agreements with other communities abroad: Kikinda and Novi Kneževac in Serbia, Puztamérge in Hungary, Gundelfingen in Germany, Dunajská Streda in Slovakia.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Stadt Hatzfeld (rumänisch: Jimbolia) liegt im Westen Rumäniens, 572 km entfernt von Bukarest (mit der Bahn) und 600 km mit dem Auto, bei Meridian 20°38' östlicher Längengrad und Parallele 45°46' nördlicher Breitengrad. Im Kreis Temesch (rum.: Timiș) liegt sie an der westlichen Grenze, 39 km entfernt (mit der Bahn) von dessen Hauptstadt, Temeswar (rum.: Timișoara). Geographisch gesehen, liegt Hatzfeld in der Banater Ebene, am Treffpunkt der Temescher und der Maroscher Ebene. Eine Dörferlinie stellt die Grenze zwischen den zwei Reliefeinheiten auf: Checea-Cărpiniș-Satchinez. Die durchschnittliche Höhe der Stadt beträgt 82 m. Das Klima ist gemäßigt-kontinental, eigen Zentral-Europa, aber man spürt auch mediterrane Einflüsse. Die bio-pedogeografische Elemente gliedern sich ebenfalls dem Zentral-Europa Areal an.

Hatzfeld gehört, im rumänischen Stadtsystem, den kleineren Städten an, weniger als 20.000 Einwohner, 2011 situierte sie sich landesweit auf Platz 187 von den 320 Landesstädten. Im Kreis Temesch hält die Stadt Hatzfeld die IV. Stelle ein, was die Einwohnerzahl betrifft (*10.048 Einwohner in 2011*) nach den Städten Temeswar, Lugosch (rum.: Lugoj) und Groß-Sanktnikolaus (rum.: Sănnicolau Mare), besitzend 1,5% von der Kreiseinwohnerzahl und 2,5% von der Städteinwohnerzahl.

Die geologische Unterschicht ist stark fragmentiert und wird durch eine große tektonische Mobilität charakterisiert. Sie gehört der Hatzfelder Ebene an, aus Sicht des Reliefs, Unterteilung der Maroscher Ebene, welche im nördlichen Teil der Banater Ebene liegt. Das Stadtklima wird durch jährliche Wärmewerte von 10,7°C

und durchschnittliche Niederschläge von 570 mm/Jahr charakterisiert. Aus Sicht der Gewässerkunde fallen die Tiefwasser auf, welche einen aufsteigenden und geothermalen Zeichen haben. Die Vegetation besteht vorwiegend aus Steppen, an deren Stelle landwirtschaftliche Kulturen angebracht sind. Die Böden sind sehr fruchtbar und gehören zur Kategorie der Schwarzerden.

Die erste schriftliche Bescheinigung der Stadt zeugt aus dem Jahre 1333. Bis zu den Kolonisierungen von 1766 nannte sie sich Chumbul, Chombol, Csomboly, Zsomboly. Mit den deutschen Kolonisierungen wird sie dann *Hatzfeld*, und von 1924, *Jimbolia*. Im Jahre 1857 wird Hatzfeld mit Temeswar durch eine von den ersten Bahnlinien Rumäniens verbunden. Die erste Industriewirtschaft wird 1864 gegründet – die Ziegelfabrik „Bohn & Co“ (die zukünftige „Ceramica“). Die zweite Hälfte des XIX. Jh. ist stark geprägt von der städtischen Entwicklung. Die städtische Mitgift bereichert sich durch raffinierte Bauten wie: Burg „Csito“, das Administrationspalais, die Heilige-Florian-Statue usw.

Hatzfeld wird nach 1944 ein bedeutendes Industriezentrum und, als demografische Größe, *die dritte Stadt des Kreises Temesch* (15.259 Einwohner in 1981). Nach 1989, in der postkommunistischen Periode, hat die Stadt wichtige Entwicklungen durchgemacht, wirtschaftlich, politisch und sozial. Es gibt positive Zuversicht angehend der ausländischen Investoren, der städtischen Einrichtungen und der Stadtentwicklung im allgemeinen.

Die Stadt polarisiert wirtschaftlich gesehen gegenwärtig eine relativ kleine Zone. Die Rekrutierungsfläche der Arbeitskraft geht nicht über die Stadt und einige Nebendörfer aus. Die Landwirtschaft spielt in der Stadt eine bedeutende Rolle: 9.735 ha Agrarfeld, davon 92% Anbaufelder und 8% Weiden und Wiesen. Der Boden ist von großer Fruchtbarkeit, aus der Kategorie der Schwarzerden mit einer hohen Produktivitätspotenz. Die Maiskultur ist die bedeutendste, es folgt Weizen, mit Produktionen über der nationalen.

Die Industrie ist auf mehrere Handelsunternehmen konzentriert. Das Industrieprofil der Stadt bleibt dominiert durch die Leichtindustrie (Schuhe, Konfektion, Textilien); danach folgen die

Elektrotechnik und Elektronik, Mechanik, Kunststoffindustrie. 66% der aktiven Stadtbewohner sind in der Industrie beschäftigt (2011).

Die Dienstleistungen hatten 2011 einen Prozentsatz von 27 von den aktiven Stadtbewohner inne. Bahnverbindungen gibt es nur sekundär: Timișoara – Jimbolia – Kikinda (Serbien) und Jimbolia – Lovrin. In den letzten 20 Jahren ist der Kunden- und Warenverkehr sehr gesunken, und die Infrastruktur benötigt dringend reichlich Rehabilitationsarbeiten und Modernisierung. Im Straßenbereich, hat Hatzfeld Verbindung zu den Landeslandstraßen 59A, Timișoara – Jimbolia – Srpska-Crnja (Serbien) und 59C, Jimbolia – Sânnicolau Mare. Die Verbindung mit der Ortschaft Lovrin wird durch die Kreislandstraße DJ 594 gemacht. Diese drei Straßen sind modernisiert, aber die Infrastrukturqualität benötigt noch Verbesserungen.

Die Stadt hat fünf Kindergärten, ein Gymnasium, wo über 1000 Schüler lernen und ein technisches Lyzeum für 1200 Schüler. Das Lyzeum besitzt durch die außergewöhnliche Regierungshilfe des Bundeslandes Nordrhein-Westfalen, ausnahmevolle Einrichtungen: Informatik-, Elektrotechnik-, Elektronik-, Mechanik-, Schweißen-, Hydraulik-Luftlabors und für die Reparatur landwirtschaftlichen Maschinen.

Das Bürgermeisteramt und andere Stadtvereine haben fünf Sozialzentren eröffnet, welche Menschen mit Schwierigkeiten behilflich sind (Kinder und Jugendliche mit Behinderungen, Kinder aus armen Familien, ältere Menschen usw.). Es gibt fünf ärztliche Praxisen, vier private Zahnarztpraxisen und ein Stadtkrankenhaus mit 125 Betten.

Die Stadt hat in den letzten Jahren eine wahre kulturelle Wiederbelebung erlebt, die Kulturinstitutionen sind sehr aktiv: das Kulturhaus, mehrere Museen, die Stadtbibliothek u.a. Das Memorial „Petre Stoica“ (bis zum Tode des Dichters 2009 trug es den Namen *Kulturverein rumänisch-deutsch „Petre Stoica“*) hat als Zweck den Wiederaufbau des rumänischen und deutschen Kultur- und Spirituellebens des Banats, die Werbung der traditionellen Werte der europäischen Demokratie (Pluralität, Spezifität und interreligiöser Dialog). Das Memorial wurde 1994 ins Leben gerufen

und hat viele Gedenkjahrestage, dokumentarische Ausstellungen, Symposien, Buchlancierungen, Musikveranstaltungen usw. organisiert. Die Bibliothek des Vereins besitzt 16.000 Bücher in rumänischer und deutscher Sprache, einige davon von großem bibliophilem Wert. Bemerkenswert sind auch die Münzen-, Briefmarken-, Landkartensammlungen und Ex-libris, bedeutende Manuskripte rumänischer und deutscher Schriftsteller, Malereien, Gravuren und häusliche museale Objekte.

Eine Reihe von Veranstaltungen seitens des Bürgermeisteramtes sind in den letzten Jahren schon Tradition geworden: Hatzfelder Rallye, das Euroregionale Bluesfestival „Jimbo-blues“, „Die Hatzfelder Tage“ – das Stadtfest, Ignatsfest – Gastronomiewettbewerb im Zubereiten des Schweines, Weihnachtsbräuche und –sitten „Oh, Tannenbaum!“.

Zum Sport gehören ein Stadion mit 10.000 Plätzen, zwei Sportsäle und eine Thermalbadeanstalt mit Turnmöglichkeiten.

Es gibt mehrere Restaurants, Kaffeestuben und Bars, dazu kommen noch zwei Hotels und eine Pension.

Hatzfeld ist in mehreren Kooperationsakkorde Mitarbeiter mit anderen Gemeinschaften aus dem Ausland: Kikinda und Novi Kneževac aus Serbien, Pusztamérge aus Ungarn, Gundelfingen aus Deutschland, Dunajká Streda aus der Slowakei.

8

ADRESE UTILE

Instituții politice, administrative, sociale

- *Primăria Oraşului Jimbolia, T. Vladimirescu 81, tel. 0256 360 770*
- *Consiliul Local Jimbolia, T. Vladimirescu 81, tel. 0256 360 770*
- *Poliția Oraşului Jimbolia, Republicii 16, tel. 0356 478 861*
- *Forumul Democrat al Germanilor din România, Republicii 79, tel. 0256 360 069*
- *Partidul Social-Democrat, filiala Jimbolia, Republicii 44*
- *Partidul Democrat Liberal, filiala Jimbolia, Republicii 44*
- *Partidul Național Liberal, filiala Jimbolia, Ștefan cel Mare, 9, tel. 0766 515 267*
- *Uniunea Democrată a Maghiarilor din România, filiala Jimbolia, L. Rebreanu 12, tel. 0256 360 431*
- *Agenția pentru ocupare și formare profesională, Lorena 1, tel. 0256 360 695*
- *Direcția regională vamală, Șoseaua 59 A, tel. 0256 360 593*
- *Vama Jimbolia, Republicii 1, tel. 0256 360 690*
- *Centrul de Dezvoltare Comunitară, Ștefan cel Mare 9, tel. 0256 360 078*
- *Căminul de bătrâni, T. Vladimirescu 63, tel. 0256 360 630*
- *Circumscripția fiscală și Trezoreria, filiala Jimbolia, Republicii 31, tel. 0256 360 905*
- *Centrul de zi pentru persoane cu dizabilități „Nu mă uita”, V. Babeș 13, tel. 0256 360 303*
- *Centrul social Arhanghelul Sf. Mihail al Fundației Sf. Francisc, Calea Timișorii 31, tel. 0256 362 558*
- *Societatea pentru copii și părinți „SCOP” – Servicii comunitare,*

Centru de criză, T. Vladimirescu , tel. 0256 361 145

- *SC Aquatim SA, str. Spre Est 74, tel. 0256 360 490; 0256 360 588*
- *Societatea de înmormântare, Republicii 73, tel. 0256 360 495*
- *Reuniunea de ajutoare (societate de înmormântare), Liviu Rebreanu 2, tel. 0256 360 709*
- *SC L&A Siagro (societate de înmormântare), C-tin Brâncoveanu 16, tel. 0256 360 407*

Instituții de cultură, artă, învățământ

- *Casa de Cultură, T. Vladimirescu 88, tel. 0256 360 455*
- *Clubul Copiilor Jimbolia, T. Vladimirescu 94, tel. 0256 360 875*
- *Muzeul „Stefan Jäger”, T. Vladimirescu 100*
- *Muzeul Pompierilor „Florian”, L. Rebreanu 9, tel. 0256 360 312*
- *Muzeul „Dr. Diel”, Strada Dr. Diel 4, tel. 0755 087 365*
- *Muzeul căilor ferate, str. Republicii nr.1*
- *Fundația româno-germană „Petre Stoica”, Em. Bartzler 14, tel. 0755 087 365*
- *Muzeul Presei „Sever Bocu” Lorena 35, tel. 0755 087 365; 0256 361463*
- *Biblioteca Orășenească „Mihai Eminescu”, T. Vladimirescu 81, tel. 0256 360 711*
- *Școala cu clasele I-VIII nr. 1, T. Vladimirescu 81, tel. 0256 360 785*
- *Liceul Tehnologic Jimbolia, Gh. Doja 14, tel. 0256 360 940*
- *Asociația microregională „Banat Ripensis”, Ștefan cel Mare 9, tel. 0256 360 078*
- *Centrul Comunitar de Pregătire în Tehnologia Informației, T. Vladimirescu 77, tel. 0256 360 165*

Sport

- *Stadionul „Arpad Thierjung”, Strada Spre Lenauheim nr 9, tel.0744 580 848*
- *Sala de sport, „Georgeta Gazibara”, str. T Vladimirescu, nr. 81 tel. 0256 361 559*

- *Sala de sport „Wiesenmayer”, Strada Contele Csekonics 2d, tel 0256 361 376*
- *Ştrandul termal, Strada Contele Csekonics, tel.0745 847 188*

Restaurante

- *Restaurantul „Riviera”, Lorena 1, tel. 0256 361 605*
- *Restaurant „Anton Astrid”, str. Calea Mărăşeşti 56 a tel. 0256 360 316*
- *Restaurantul „Classic”, T. Vladimirescu 76, tel. 0727 622 530, tel/fax 0256 360 158*
- *Agropensiunea „Eden RV”, Calea Moşilor, tel. 0256 360 560*
- *Restaurant „Bulevard”, Republicii 46A, tel. 0256 362 610; 0755 747 690*
- *Restaurant „Santa Maria”, Republicii 37, tel. 0745 847 188*

Farmacii

- *Farmacia SC „Farm Krameria” SRL, Republicii bl 3A, tel. 0256 362 370*
- *Farmacia „Catena”, Republicii 38, tel. 0256 360 444*
- *Farmacia „Help Net”, Republicii 53, tel. 0256 362 502*

Oficii poştale, telefonice, staţii

- *Oficiul poştal Jimbolia, Republicii 36, tel. 0256 360 640*
- *SC Romcon SRL (dealer Orange), Republicii 18, tel. 0356 170 707*
- *Staţia CFR, Mărăşeşti 1, tel. 0256 361 079*
- *Staţia de carburanţi „PETROM”, Calea Timişorii 96, tel. 0256 360 606*
- *Staţia de carburanţi SC. Salma Company SRL, Ştefan cel Mare nr. FN CF 10403, tel. 0256 361 214*
- *Arsis Trading SRL (dealer Vodafone), Republicii 42b, tel. 0731 040 519*
- *Internity Cosmote, Republicii 35, tel. 0766 203 772*

Unități medico-sanitare

- *Spitalul Orășenesc „Dr. Diel”, Contele Csekonics 4, tel. 0256 360 655*
- *Spitalul TBC, Ștefan cel Mare 23, tel. 0256 360 537*
- *Cabinet stomatologic „Dr. Eugen Ivan”, Mihai Eminescu 2, tel. 0256 360 769*
- *Cabinet stomatologic, Republicii 38, tel. 0256 361 444*
- *Cabine stomatologic „Elvira Dican” I. Slavici 93, tel 0256 360 530*
- *Policlinica TBC, Republicii 35, tel. 0256 360 733*
- *Dispensarul medical nr. 1-2 adulți, Calea Timișorii 9, tel. 0256 360 750*
- *Dispensar medical nr. 12-14 pediatrie, Republicii 19, tel. 0256 360 804*
- *Direcția de sănătate publică Jimbolia, Ștefan cel Mare 9, tel. 0256 360 850*
- *Cabinet stomatologic „Molstoma”, str. Victor Babeș 8, tel. 0256 061 313*
- *Cabinet stomatologic „Belden”, Republicii 53, tel. 0256 361 233*

Unități sanitar-veterinare

- *Circumscripția sanitar-veterinară, Serviciul de asistență veterinară, Lorena 5, tel. 0256 361 377*
- *Poliția sanitar-veterinară, Controlul alimentelor, Lorena 5, tel. 0256 362 438*

Agenții și bănci

- *ASIROM, T. Vladimirescu 62, tel. 0256 360 491*
- *Asigurări „Ion Țiriac” (ASIT), Republicii, tel. 0256 362 035*
- *Asigurări UNITA, Republicii 13, tel. 0256 360 636*
- *Banca Comercială Română, Republicii 12-14, tel. 0373 514 227*
- *Agenția CEC, Republicii 12-14, tel. 0256 360 315*
- *Agenția BRD Jimbolia, Republicii 37, ap. 3, tel. 0256.361 166, fax*

0256 361 130

- *Banca Transilvania, Republicii 20, tel. 0256 36 434*
- *Raiffeisen Bank, Republicii 44, ap. 1, tel. 0256 703 701*
- *Bancpost, Republicii 37, tel. 0373 543 981*

9

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Ardelean, V., Zăvoianu I., (1979), *Judeţul Timiş*, Editura Academiei RSR, Bucureşti

Borovszky, S., (1908), *Torontál vármegye*, Budapest

Cucu, V., (1970), *Oraşele României*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti

Kaufman, F., (1916), *Unser Jubeljahr*, Budapesta

Krutsch, H. W. (coord.), (1990), *Hatzfeld in Wort und Bild*, Nürnberg

Martin, P., (1943), *Ortgeschichte von Hatzfeld*, Timişoara

Munteanu, I., Munteanu, Rodica, (2000), *Judeţul Timiş. Monografie*, Editura Marineasa, Timişoara

Olaru, M., (1978), *Bibliografia Banatului*, Ştiinţe naturale, Reşiţa

Pavel, S., (2004), *Urban and rural spaces of western Romania. Transformation and evolutions*, în „Geographica Timisiensis” vol. XIII, 1, Timişoara

Popa, N., (2006), *Frontiere, regiuni transfrontaliere şi dezvoltare regională în Europa mediană*, Editura Universităţii de Vest, Timişoara

Petri, A. P. (coord.), (1991), *Heimatsbuch des Heidesstadchens Hatzfeld in Banat*, Marguarstein

Posea, Gr., (1997), *Câmpia de Vest a României*, Editura Fundaţiei “România de Mâine”, Bucureşti

Rusu, R., (2007), *Organizarea spaţiului geografic în Banat*, Editura „Mirton”, Timişoara

Turnock, D., (1995), *Aspecte de geografia transporturilor feroviare în Banat*, în „Analele Universităţii de Vest din Timişoara”, seria Geografie, vol V

Vastag J., Vastag H., (1995), *Monografia oraşului Jimbolia*, Editura "KABOR", Jimbolia

Vert, C., (2002), *Tipuri de peisaje rurale în Banat*, Editura „Mirton”, Timișoara

Voiculescu, Sorina, (2004), *Oraşele din Câmpia de Vest. Structuri și funcționalități urbane*, Editura Universității de Vest, Timișoara

*** (1972-1979), *Atlasul RSR*, Institutul de Geografie al Academiei RSR, București

*** (1992), *Geografia României*, IV, Editura Academiei, București

*** (1995-2002), Săptămânalul „*Observator de Jimbolia*”, Editura Kabor, Jimbolia

*** Săptămânalul „*Noul Observator*”, numerele 1-30/2002, Timișoara

*** „*Jimbolianul*”, publicație editată de Casa de Cultură “VOX”, numerele 1-7/2003, Jimbolia

10

GALERIE FOTO

Site-ul Primăriei Jimbolia - www.jimbolia.ro

Clădirea Primăriei Jimbolia

Panou informativ*Totem Jimbolia*

Centrul oraşului

Foto: Teophil SOITESZ

Statuia Sf. Florian, simbolul oraşului

Aleea scriitorilor

*Bustul poetului
Mihai Eminescu*

*Bustul poetului
Petőfi Sándor*

*Bustul pictorului
Stefan Jäger*

*Statuia
Dr. Karl Diel*

*Bustul poetului
Peter Jung*

*Bustul compozitorului
Emmerich Bartzer*

*Bustul compozitorului
George Enescu*

*Bustul compozitorului
Bartók Béla*

Biserica Romano-Catolică

Biserica Ortodoxă

Foto: Theophil SOLTESZ

*Capela
Greco-Catolică*

Biserica Catolică din Cartierul Futok

Liceul tehnologic „Mihai Eminescu”

Clădirea din centru a Liceului tehnologic „Mihai Eminescu”

Cabinet de informatică la Liceul tehnologic „Mihai Eminescu”

Laborator de electronică la Liceul tehnologic „Mihai Eminescu”

Atelierul de Lăcătuşerie la Liceul tehnologic „Mihai Eminescu”

Cabinet de informatică la Liceul tehnologic „Mihai Eminescu”

Școala cu clasele I-VIII

Internat școlar

Clubul copiilor

Casa de Cultură

*Centrul de zi „Nu mă uita”
pentru copii cu dizabilități*

Sediul nou al Fundației „Blytswood”

Sediul Fundaţiei „SCOP”

*Centrul social
Arhanghelul
Sf. Mihail
al Fundaţiei
Sf. Francisc*

Căminul de persoane vârstnice

Spitalul „Dr. Karl Diehl”

Ambulatoriu Spitalului „Dr. Karl Diehl”

Serele primăriei din incinta Spitalului oraşenesc

Gara

Muzeul presei „Sever Bocu”

Muzeul pictorului Stefan Jäger

Foto: Theophil SOLTESZ

Muzeul Dr. Karl Diehl

Foto: Theophil SOLTESZ

Fundația Petre Stoica

Muzeul CFR

*Sediul muzeului
şi al formaţiunii
de pompieri voluntari*

Foto: Theophil SOLTESZ

Firma SUMIDA

Firma Johnson Controls

Firma FAULHABER

Firma HALM

Firma Kabelsysteme

Foto: Theophil SOLTESZ

Banca Comercială Română

Foto: Theophil SOLTÉSZ

Incubatorul de afaceri

Expo Ripensis

Uzina de apă

Penny Market

PROFI

Pensiunea EDEN

*Hotel-restaurant
CLASSIC*

Pizzeria Venezia

Restaurant Astrid Anton

Restaurant Boulevard

Hotel- restaurant Santa Maria

Restaurant Riviera

Foto: Theophil SOLTESZ

Stația de carburanți PETROM

Zilele Jimbolieni

Festivalul Jimbolblues

Foto: Theophil SOLTESZ

Raliul Jimboliei

Jimbocicleta

Sărbătoarea de Ignat

*Cortul de evenimente
al primăriei*

Bălțile oraşului

Bazinele de la ștrandul termal

Bazin cu apă termală la ștrandul orașului

Bălțile oraşului

Foto: Theophil SOLTESZ

Sala de sport WIESENMAYER

Stadionul Arpad Thierjung

Sala de sport școlar „Georgeta Gazibara”

Blocuri ANL

Capela cimitir

Cimitirul Catolic

Cimitirul Evreiesc

Cimitirul Ortodox

Jimbolia iarna

